www.centrumlidskaprava.cz

4. číslo, XIV. ročník, květen 2022

CENTRUM PRO LIDSKÁ PRÁVA A DEMOKRACII

Bulletin lidských práv

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

nový Bulletin začínáme zprávou z jednání ženevské Rady pro lidská práva. Marie Gavendová přibližuje, jak se tento hlavní lidskoprávní orgán OSN postavil k ruské invazi na Ukrajinu a souvisejícím otázkám. Kromě toho se zabýval také situací v Afghánistánu po převzetí moci Tálibánem.

V sekci Mezinárodní trestní spravedlnost informuje Adam Crhák o každoroční zprávě o využívání tzv. univerzální jurisdikce, tedy v jaké míře a ve kterých zemích se soudí zločiny podle mezinárodního práva vnitrostátně. Článek uvádí i nejzajímavější trestní procesy probíhající například v Belgii, Nizozemsku nebo ve Francii.

Terézia Lazarová z evropské sekce se věnuje dalšímu případu, který se týká problémů nezávislosti polské justice. Evropský soud pro lidská práva rozhodl, že Polsko porušilo právo na spravedlivý proces soudce, který přišel o mandát v Národní radě soudnictví.

V sekci Mezinárodní politika, byznys a lidská práva vysvětluje Michaela Kučerová fungování tzv. Konfuciových institutů, které na první pohled fungují jako čínská kulturní centra v zahraničí. Ve skutečnosti však mají reálný nádech čínské propagandy.

Kateřina Ochodková z české sekce se zaměřuje na nedávné rozhodnutí Ústavního soudu ve věci transgender osoby, spojené s návrhem na zrušení podmínky chirurgické sterilizace pro úřední změnu pohlaví. Proč je tento nález tak kontroverzní?

Hezké slunečné dny Vám přeje

Jan Lhotský

Editor Bulletinu lidských práv
Vedoucí Centra pro lidská práva a demokracii

Obsah

Téma | 3

- Rada OSN pro lidská práva: porušování lidských práv na Ukrajině a v Afghánistánu 3

1) Mezinárodní trestní spravedlnost | 7

- Ve kterých zemích se v roce 2021 soudily zločiny na základě tzv. univerzální jurisdikce? 7
- Občanská válka ve Středoafrické republice opět před Mezinárodním trestním soudem 10
- Aktuality sekce Mezinárodní trestní spravedlnost 13

2) Evropský systém ochrany lidských práv | 16

- ESLP: Polsko porušilo právo na spravedlivý proces soudce, který přišel o mandát v Národní radě soudnictví 16
- ESLP: Arménie stále plně nerespektuje svobodu náboženství 19
- Aktuality evropské sekce 21

3) Mezinárodní politika, byznys a lidská práva | 23

- Konfuciovy instituty: Čínská kultura se špetkou propagandy? 23
- Libye ve slepé uličce? Parlamentní a prezidentské volby v nedohlednu 28
- Aktuality sekce Mezinárodní politika, byznys a lidská práva 31

4) Česká republika a lidská práva | 34

- Výbor pro lidská práva a moderní technologie: právo a digitální věk 34
- Menšina Ústavního soudu: „Na území České republiky se lidé dělí na ženy a muže.“ 37
- Ukrajinští uprchlíci a status dočasné ochrany 40
- Aktuality české sekce 43

Monitoring lidskoprávních publikací 47
Redakce Bulletinu 48

Citace titulní fotografie: Rada OSN pro lidská práva v Ženevě. Human Rights Council - 24th Session, autor: Jean-Marc Ferré, UN Geneva, 25. září 2013, zdroj: Flickr, CC BY-NC-ND 2.0.

SERVIS PRO ZÁJEMCE O LIDSKÁ PRÁVA NA WEBU CENTRA

Pokud se zajímáte o lidská práva, **na webu** Centra najdete řadu zajímavých informací. V sekci **Blog** naleznete další zajímavé krátké články či rozhovory s významnými osobnostmi a v sekci **Akce** se dozvíte, jaké konference a odborné diskuze jsme uspořádali nebo právě chystáme.

Na webu máme rovněž například **seznam letních škol**, kterých se můžete zúčastnit, včetně potřebných termínů, dále **manuál výzkumu lidských práv** s řadou odkazů na užitečné zdroje a relevantní instituce, a další užitečné informace.

Více na **www.centrumlidskaprava.cz**

Rada OSN pro lidská práva: porušování lidských práv na Ukrajině a v Afghánistánu

Marie Gavendová

V období od února do dubna proběhlo v Ženevě zasedání Rady OSN pro lidská práva, která se zabývala lidskoprávní situací na Ukrajině nebo v Afghánistánu. Rada přijala rezoluci odsuzující ruskou agresi na Ukrajině, proti které vedle Ruské federace hlasovala ještě Eritrea.

Rada OSN pro lidská práva (dále jen „Rada“) se skládá ze 47 členů, které pravidelně volí Valné shromáždění OSN na období tří let. Jedním ze členů byla Ruská federace, Valné shromáždění ale na začátku dubna rozhodlo o přerušení jejího členství kvůli zprávám o vraždění civilistů na Ukrajině a Rusko se následně mandátu vzdalo. Česká republika, jejíž poslední členství skončilo v roce 2021, na začátku května nahradila uvolněné místo. Nynější složení Rady lze nalézt na stránkách Rady.[1]

Rada přijala na svém 49. zasedání celkem 35 rezolucí. Některé se týkaly lidskoprávní situace v konkrétní zemi, další se vztahovaly ke specifickým lidskoprávním oblastem, např. ke svobodě náboženského vyznání či k právům lidí náležejících k národnostní, etnické, náboženské nebo jazykové menšině. Na analyzovaném zasedání nejvíce rezonovala lidskoprávní situace na Ukrajině.

Situace na Ukrajině před vpádem ruských vojsk

Úřad Vysokého komisaře OSN pro lidská práva (*Office of the UN High Commissioner for Human Rights*, dále jen jako „OHCHR“) vypracoval zprávu o situaci na Ukrajině v období od 1. srpna 2021 do 31. ledna 2022.[2] Během sledovaného období OHCHR zaznamenal celkem 49 civilních obětí, z toho 11 zabitých a 38 zraněných.

Ozbrojené střety, konkrétně ostřelování, střelba z ručních palných a lehkých zbraní a výbušná zařízení shazovaná z bezpilotních letounů, si vyžádaly 32 obětí. K 78 % z nich došlo na na území kontrolovaném samozvanou Doněckou a Luhanskou republikou (dohromady dále jen jako „samozvané

Bombardování Kyjeva [1]

republiky“) a zbytek nastal na území kontrolovaném ukrajinskou vládou.

Kvůli incidentům spojeným s minami a manipulací s výbušninami zemřelo či bylo zraněno 11 lidí. Další civilní oběti byly důsledkem každodenní přítomnosti ozbrojených aktérů mezi civilním obyvatelstvem. Například opilý příslušník ozbrojených sil zastřelil tři civilisty při náhodném násilném střetu.

Ve srovnání s předchozími 6 měsíci počet obětí klesl o 21 %. Celkově od poloviny dubna 2014 OHCHR zaznamenal již 3 405 úmrtí a přes 7 000 zranění, ke kterým došlo v souvislosti s konfliktem.

Dále se OHCHR věnoval například svévolnému zadržování, mučení a špatnému zacházení. Poukázal na nedostatečně účinné vyšetřování obvinění z mučení a špatného zacházení, v nichž měli být

pachateli příslušníci Služby bezpečnosti Ukrajiny, ukrajinské civilní rozvědky. Vyšetřování často nebyla zahájena, byla uzavřena pro nedostatek důkazů nebo se léta táhla bez pokroku.

OHCHR zdokumentoval případy svévolného zadržování a mučení na území samozvaných republik. V jednom případě na území kontrolovaném samozvanou Doněckou lidovou republikou byl muž zadržován po dobu 7 dnů, aniž by jeho rodičům byly poskytnuty informace. Ti se o jeho zatčení dozvěděli, až když jej přivezli domů kvůli domovní prohlídce. Muž měl na obličeji stopy po bití, což vyvolává vážné obavy ze špatného zacházení nebo mučení.

Rada odsoudila ruskou agresi a ustavila vyšetřovací komisi

Rada přijala rezoluci, ve které odsuzuje porušování lidských práv a mezinárodního humanitárního práva, které jsou důsledkem agrese proti Ukrajině ze strany Ruské federace. Vyzvala Ruskou federaci k okamžitému ukončení tohoto porušování a k urychlenému stažení ruských vojsk a Ruskem podporovaných ozbrojených skupin z celého území Ukrajiny.

Ostrava, nejznečištěnější město v ČR [2]

Vyzvala také k zajištění přístupu k humanitární pomoci a k ochraně humanitárních pracovníků. Dále zdůraznila důležitost přístupu k internetu a kritizovala opatření, která mu brání.

Rada rovněž rozhodla o zřízení nezávislé mezinárodní komise složené ze tří odborníků na lidská práva, která bude mimo jiné vyšetřovat údajná porušení lidských práv, mezinárodního humanitárního práva a trestných činů souvisejících s agresí proti Ukrajině.

Proti přijetí rezoluce hlasovala vedle Ruské federace ještě Eritrea. Zdržely se Arménie, Bolívie, Cameron, Čína, Kuba, Gabon, Indie, Kazachstán, Namibie, Pákistán, Súdán, Uzbekistán a Venezuela. Ostatní členové Rady rezoluci podpořili.

Environmentální nespravedlnost a obětované zóny

V říjnu roku 2021 Rada přijala rezoluci, ve které poprvé označila „bezpečné, čisté, zdravé a udržitelné“ životní prostředí za lidské právo. Ta by měla vést k tomu, aby toto právo bylo všeobecně uznáno v ústavách, národních legislativách a regionálních smlouvách o lidských právech, a měla by přispět k urychleným opatřením k řešení globální environmentální krize.

Na tuto rezoluci navazuje Rada novými dokumenty, ve kterých se zabývá environmentální nespravedlností a tzv. obětovanými zónami (*sacrifice zones*). Tyto dva pojmy spolu úzce souvisí: obětované zóny jsou místa, ve kterých obyvatelé trpí ničivými následky na fyzickém a duševním zdraví kvůli kontaminaci prostředí. Nejvíce nebezpečná zařízení se přitom obvykle nacházejí v těsné blízkosti chudých a marginalizovaných komunit a 92 % úmrtí souvisejících se znečištěním se vyskytuje v zemích s nízkými a středními příjmy.

V Evropě jde například o město Bor v Srbsku, ve kterém se těží a taví měď, což vede k vypouštění obrovského množství znečišťujících látek a k tak vysoké koncentraci oxidu siřičitého, že občas překračuje rozsah měření monitorovacích zařízení. Borská řeka je natolik kontaminovaná těžkými kovy, že ji odborníci označili za řeku beze stop života. Dělníci mají ve vlasech a moči vysoké hladiny arsenu a téměř 80 % z nich trápí v průměru dvě chronická onemocnění.

V Česku tímto problémem trpí regiony, ve kterých se nacházejí uhelné doly, uhelné elektrárny a související infrastruktura. Uhelné elektrárny se zpravidla vyskytují v regionech s vyšším podílem etnických menšin a lidí s nižším vzděláním, jejich obyvatele sužuje vyšší kojenecká úmrtností a nižší střední délka života. Nejhůře je na tom Ostrava, která je nejznečištěnějším městem v zemi a jedním z nejznečištěnějších v Evropské unii.

Rada uzavřela příspěvek tím, že současný přístup selhává a porušuje lidská práva. Státy by měly tento stav napravit různými způsoby. Měly by se zbavit znečištění v obětovaných zónách a zabránit vytváření nových, odstranit environmentální nespravedlnost, uzavřít znečišťující zařízení, zajistit sanaci kontaminovaných míst a lékařskou péči.

Jedním z opatření by mohlo být i přemístění poškozených komunit, pokud s tím tyto souhlasí a pokud jim státy nabídnou odpovídající kompenzaci. Další kroky by se měly týkat úpravy legislativy například v oblasti odpovědnosti za vyčištění a revitalizaci kontaminovaných míst. Státy by také měly naplňovat právo na informace, zajistit výzkumy ohledně účinků chemikálií na zdraví a životní prostředí a vytvořit registr úniků a přenosů znečišťujících látek.

Tálibové po pádu Kábulu [3]

Afghánistán po převzetí moci Tálibánem

Dalším tématem, které na zasedání rezonovalo, byla situace v Afghánistánu. Poté, co Spojené státy a Severoatlantická aliance začaly ze země stahovat své jednotky, se začalo stupňovat napětí. Tálibán se postupně fakticky zmocnil kontroly nad Afghánistánem a v srpnu 2021 padl Kábul. Geopolitická situace má obrovský vliv na životy civilistů.

Po většinu roku 2021 byl Afghánistán jednou z nejnebezpečnějších zemí na světě. OHCHR a Asistenční mise OSN v Afghánistánu (*United Nations Assistance Mission in Afghanistan*, dále jen „UNAMA“) v období od 1. ledna do 30. listopadu 2021 zdokumentovaly nejméně 8 300 civilních obětí, z toho nejméně 2 400 mrtvých a 5 900 zraněných. Nejčastější příčinou civilních obětí byly pozemní boje, následované improvizovanými výbušnými zařízeními, cíleným zabíjením a leteckými údery.

UNAMA a OHCHR přičítají 57 % civilních obětí ve sledovaném období protivládním složkám (zejména Tálibánu a Islámskému státu v Iráku a Levantě - Chorásán) a 19 % provládním silám (Afghánským národním obranným a bezpečnostním silám a mezinárodním vojenským silám). Zbývajících 24 % civilních obětí bylo způsobeno incidenty, které nelze připsat žádné ze stran.

Řešilo se také využívání dětí v bojích. Ozbrojené síly naverbovaly nejméně 47 chlapců, z toho 24 má na svědomí Tálibán, 16 provládní milice a 7 Afghánská národní policie. Problematika dětí v řadách Tálibánu je od převzetí kontroly více na očích. To vede k dojmu, že se nábor dětí zvýšil, mnoho jich ale pravděpodobně bylo naverbováno již dříve.

Bylo zaznamenáno znásilnění a sexuální násilí na nejméně 8 dětech, z toho na jedné dívce a 7 chlapcích. Zneužití jednoho dítěte bylo připsáno Tálibánu, 6 Afghánské národní policii a jednoho společně Afghánské národní armádě a Afghánské národní policii. Šest dětí bylo nuceno stát se *bačabazi*, což je praktika, při níž bohatí nebo mocní muži zneužívají chlapce pro zábavu. Jde zejména o tanec a sexuální aktivity.

Před převzetím moci Tálibánem dosáhla afghánská vláda pokroku v oblasti zlepšení genderové rovnosti. Byla například zřízena Vysoká rada žen (*High Council of Women*), která má dohlížet na vládní opatření související s ženskými právy, legislativní výbor vlády schválil zákaz tzv. testování panenství, pokroku se dočkaly také připravované zákony, které měly odstranit násilí na ženách.

Po převzetí moci Tálibánem byly dočasně zastaveny veškeré osvětové aktivity, semináře a rozhlasové pořady o právech žen. Aktivisté a aktivistky za práva žen se obávali o svůj život a mnozí z nich buď uprchli ze země nebo se skrývají. Politika, která omezuje afghánské ženy a dívky v jejich základních právech a svobodách (právo na práci, vzdělání, svobodu pohybu a pokojné shromažďování), znamená (dočasný) konec těžce vydobytého pokroku v oblasti rovnosti žen a mužů.

Poznámky

[1] Membership of the Human Rights Council for the 16th cycle, 1 January - 31 December 2022. (2022). *United Nations Human Rights Council*. Získáno z https://www.ohchr.org/en/hr-bodies/hrc/current-members.

[2] Zpráva vychází z Monitorovací mise OSN na Ukrajině, která byla na území státu vyslána v roce 2014, aby kontrolovala a hodnotila lidskoprávní situaci na Ukrajině se zvláštním zřetelem na oblast východní Ukrajiny, Autonomní republiku Krym a Sevastopol.

Zdroje

Česko se stalo členem Rady OSN pro lidská práva, nahradilo Rusko. (2022, duben 10). České noviny. Získáno z https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/cesko-se-stalo-clenem-rady-osn-pro-lidska-prava-nahradilo-rusko/2203881.

Human Rights Council. (2022). Situation of human rights in Afghanistan, and technicalassistance achievements in the field of human rights, A/HRC/49/90. Získáno z https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G22/004/41/PDF/G2200441.pdf?OpenElement.

Human Rights Council. (2022). Situation of human rights in Ukraine stemming from the Russian aggression, A/HRC/RES/49/1. Získáno z https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G22/277/44/PDF/G2227744.pdf?OpenElement.

Human Rights Council. (2022). Situation of human rights in Ukraine: 1 August 2021 to 31 January 2022, A/HRC/49/CRP.5. Získáno z https://www.ohchr.org/sites/default/files/2022-03/A_HRC_49_CRP.5.docx.

Human Rights Council. (2022). The right to a clean, healthy and sustainable environment: non-toxic environment, A/HRC/49/53. Získáno z https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G22/004/48/PDF/G2200448.pdf?OpenElement.

O členství ČR v Radě OSN pro lidská práva by se mohlo rozhodnout do měsíce. (2022, duben 24). Česká justice. Získáno z https://www.ceska-justice.cz/2022/04/o-clenstvi-cr-v-rade-osn-pro-lidska-prava-by-se-mohlo-rozhodnout-do-mesice/.

Special Rapporteur on human rights and the environment. (2022). Additional sacrifice zones, Annex 1 to A/HRC/49/53. Získáno z https://www.ohchr.org/sites/default/files/2022-03/Annex1_to_A_HRC_49_53.pdf.

UN Human Rights in Ukraine. Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights. Získáno z https://www.ohchr.org/en/countries/ukraine/our-presence.

Fotografie

[1] Bombardování Kyjeva. A view from my home in Kyiv, Ukraine. Late night, 02/26/2022, autor: Anatoly Gray, 26. února 2022, zdroj: Flickr, CC BY-NC 2.0.

[2] Ostrava, nezjznečištěnější město v ČR. Ostrava, autor: , 17. listopadu 2007, zdroj: Flickr, CC BY-NC-SA 2.0.

[3] Tálibové po pádu Kábulu. Taliban Humvee in Kabul, August 2021, autor: Voice of America News, 17. srpna 2021, zdroj: Wikimedia Commons, public domain.

[4] Vzdělání dívek za vlády Tálibánu bude komplikované. Afghanistan, autor: Direct Relief, 12. března 2007, zdroj: Flickr, CC BY-NC-ND 2.0.

Vzdělání dívek za vlády Tálibánu bude komplikované [4]

1) Mezinárodní trestní spravedlnost

Vedoucí sekce: Jan Lhotský

Ve kterých zemích se v roce 2021 soudily zločiny na základě tzv. univerzální jurisdikce?

Adam Crhák

Nevládní organizace TRIAL International dlouhodobě monitoruje využití principu tzv. univerzální jurisdikce. Jedná se o situace, kdy některé státy vnitrostátně vyšetřují a soudí zločiny podle mezinárodního trestního práva, ke kterým došlo ve státech jiných. O čem referuje výroční zpráva z dubna tohoto roku?

Vzhledem k rozdílnému přístupu jednotlivých zemí k aplikaci principu univerzální jurisdikce ve světě je monitoring TRIAL International jedinečným zdrojem informací o stíhání zločinů podle mezinárodního práva mimo Mezinárodní trestní soud a některé zvláštní trestní tribunály. O výročních zprávách organizace informujeme pravidelně (článek o zprávě z roku 2019 viz Bulletin květen 2020, s. 17).

Univerzální jurisdikce: přehlížený nástroj k boji proti sexuálnímu násilí

Letošní zpráva reflektující uplynulý rok registruje dlouhodobý trend nárůstu v počtu případů použití univerzální jurisdikce. Zároveň však poukazuje na nízkou míru pokrytí zločinů sexuálního násilí, pro které se univerzální jurisdikce jeví jako vhodný právní nástroj. To je také centrálním tématem letošní zprávy.

Přestože došlo k rozšíření povědomí o sexuálně orientovaných zločinech, zpráva se pozastavuje nad markantním rozdílem mezi probíhajícím diskurzem a právní praxí. Připomíná, že sexuálně orientované násilné činy nelze vnímat jen jako nešťastné vedlejší efekty ozbrojených konfliktů, protože se často jedná o cílenou taktiku používanou k destabilizaci nepřítele.

Muslimští Rohingové [1]

Primát v počtu stíhaných případů drží, podobně jako v přechozích letech, Francie se 23 zdokumentovanými případy. Celkový počet proběhlých obvinění ze zločinů podle mezinárodního práva na základě principu univerzální jurisdikce v minulém roce činil 125, z toho se jednalo o 34 obvinění z válečných zločinů, 66 ze zločinů proti lidskosti a 25 z genocidy. Pouze 17 obvinění bylo vzneseno ze zločinů sexuálního násilí v souvislosti s ozbrojenými konflikty.[1] Jedná se o mírný pokles oproti roku 2020 s počtem 144 obviněných.

Princip univerzální jurisdikce

Princip univerzální jurisdikce umožňuje státům stíhat určité zločiny bez ohledu na státní příslušnost pachatelů nebo obětí anebo místa spáchání činu. Jedná se tzv. zločiny podle mezinárodního práva,[2] tedy trestné činy tak závažné pro mezinárodní společenství jako celek, že je všem státům přiznána pravomoc odpovědné osoby trestně stíhat.

Stíhání zločinů na základě zásady univerzální jurisdikce je zároveň v souladu s takzvaným principem komplementarity zakotveným v článku 17 Římského statutu Mezinárodního trestního soudu. Ten upřednostňuje vnitrostátní trestní stíhání před vedením řízení před Mezinárodním trestním soudem.

Vybrané případy za rok 2021

V Belgii se řešil případ dvou mužů, kteří se údajně podíleli na genocidě ve Rwandě v roce 1994. Ernest Gakwaya a Emmanuel Nkunduwimye se v době svého působení v milicích *Interahamwe* [3] dopustili nelidského zacházení vůči Tutsiům a umírněným Hutuům včetně vražd a znásilnění. Oba obvinění od jejich zatčení v roce 2011 popírají členství v milici a jakoukoli účast na násilných trestných činech.

Ve Francii došlo k zatčení nejmenovaného majitele společnosti, která poskytovala materiály syrské vládě, a to i přes mezinárodní embargo. Tyto materiály mohly být ze strany režimu použity při výrobě chemických zbraní. Společnost se sídlem ve Francii se dostala do hledáčku úřadů po uvalení finančních sankcí z důvodu ilegálních dodávek zboží do Damašku. Majitel společnosti je v současné době ve vazbě a čeká na soud. Je obviněn ze spiknutí za účelem spáchání zločinů proti lidskosti, spoluúčasti na nich a legalizace výnosů z trestné činnosti.

Debatovaným případem před francouzskými soudy bylo trestní oznámení tří francouzských občanů a bývalých vězňů ve vězeňském centru Guantánamo Bay. Dle jejich svědectví byli z nařízení velitele tábora Geoffreyho Millera a dalších vysoce postavených důstojníků podrobeni nelidskému zacházení a mučení. Případ je zajímavý zejména kvůli své procedurální historii a zamítavému postoji Spojených států. Ty na vyzvání neposkytly součinnost, Miller se navíc nedostavil ani na jedno předvolání soudu. Snahy právních zástupců k vydání mezinárodního zatykače selhaly a odvolání bylo nakonec pařížským soudem zamítnuto. V červnu 2021 podali všichni tři bývalí vězni společnou stížnost k ESLP pro porušení Článku 6 § 1 Úmluvy.

V reakci na vojenské represe v Myanmaru po roce 2017 vůči muslimské menšině Rohingů bylo v Argentině na základě žaloby Barmské Rohingské organizace situované ve Velké Británii (BROUK) zahájeno vyšetřování proti myanmarské političce Aun Schan Su Ťij a vrchním vojenským představitelům země, kteří jsou za genocidu [4] a další zločiny cílené vůči Rohingům údajně odpovědní. V současné době tak probíhá řízení v této věci souběžně před argentinskými soudy a před Mezinárodním trestním soudem.

Novou perspektivu na situaci v Bělorusku nabídla výpověď svědků v rámci případu mučení občanského aktivisty a odpůrce Lukašenkova režimu, který je vyšetřován v Litvě. Bělorus Maksim Kharosyn byl v návaznosti na svou účast na protivládních protestech v roce 2020 údajně napaden, unesen a mučen běloruskými policisty. Případ je v současné době ve fázi vyšetřování, dosud nebyla prokuraturou vznešena žádná konkrétní obvinění.

Pomník vojákům protivládní Rwandské vlastenecké fronty [2]

V Nizozemsku byl otevřen případ Eshetu Alema, etiopského státníka údajně zodpovědného za masakry civilního obyvatelstva v rámci tzv. Rudého teroru. Byl obviněn z odsouzení 75 lidí na smrt, mučení devíti vězňů a nezákonné zadržení dalších více než 300 osob v nelidských podmínkách etiopských věznic. Po jeho emigraci do Nizozemska byl v Etiopii v nepřítomnosti odsouzen k trestu smrti. V Nizozemsku s ním byl zahájen proces v roce 2016, v současné době probíhá odvolací řízení poté, co se Alemu odvolal proti odsuzujícímu rozsudku k celoživotnímu trestu odnětí svobody.

Zásadním případem, o němž bylo v minulém roce rozhodnuto, je trestní stíhání bývalého velitele povstalců Sjednoceného osvobozeneckého hnutí Libérie za demokracii, Alieuho Kosaiha, před švýcarskými soudy. Po šesti letech, které strávil ve vazbě, byl vydán rozsudek odsuzující Kosaiha k 20 letům trestu odnětí svobody za zločiny, kterých se dopustil mezi lety 1993 a 1995 v rámci bojů proti silám liberijského prezidenta Charlese Taylora. Byl shledán vinným z 21 bodů obžaloby, včetně vraždy čtyř civilistů a vydání rozkazu k vraždám dalších třinácti, znásilnění a využití dětských vojáků v ozbrojených akcích. Jedná se o historicky první odsouzení státního příslušníka Libérie za válečné zločiny v souvislosti s tamějšími občanskými válkami.[5]

Monrovia, hlavní město Libérie, bylo v průběhu obou občanských válek častým cílem rabování [3]

Pro podrobnější informace doporučujeme přečíst si výroční zprávu TRIAL International dostupnou zde.

Poznámky

[1] Vzhledem ke strukturálním vyšetřováním, při nichž je vyšetřován velký počet podezřelých, není přesný počet případů znám, jedná se proto o kvalifikovaný odhad. Minimální počet případů je 102.

[2] Současné mezinárodní trestní právo rozlišuje celkem čtyři takové zločiny: zločin agrese, válečné zločiny, zločiny proti lidskosti a zločin genocidy.

[3] Mládežnická organizace Národního republikánského hnutí za demokracii a rozvoj, která byla jedním z hlavních pachatelů rwandské genocidy.

[4] Tak alespoň proběhlé události kvalifikovali vyšetřovatelé OSN.

[5] Samotný Charles Taylor si v současné době odpykává 50letý trest ve Velké Británii za zločiny spáchané v sousední Sierra Leone.

Zdroje

TRIAL International, Universal Jurisdiction Annual Review 2022, 4. 4. 2022, (https://trialinternational.org/latest-post/2021-highlights-in-the-universal-jurisdiction-annual-review-ujar-released--today/)

The Office of the High Commissioner for Human Rights, United States: Guantanamo Bay review must ensure closure and appropriate remedies for those tortured and detained, say UN experts, United Nations, 23. 2. 2021, (https://www.ohchr.org/en/press-releases/2021/02/united-states-guantanamo-bay-review-must-ensure-closure-and-appropriate)

UN News, ICC green-lights probe into violent crimes against Rohingya, United Nations, 12. 11. 2019, (https://news.un.org/en/story/2019/11/1051451)

BBC News, Alieu Kosiah: Liberian convicted of war crimes in Swiss court, BBC, 18. 6. 2021, (https://www.bbc.com/news/world-africa-57528500)

Bílková, Veronika, Konflikt na Ukrajině z pohledu mezinárodního práva Část 3. Trestní postih pachatelů závažných zločinů, Ústav mezinárodních vztahů, 5. 4. 2022, (https://www.iir.cz/konflikt-na-ukrajine-z-pohledu-mezinarodniho-prava-cast-iii--trestni-postih-pachatelu-zavaznych-zlocinu)

Fotografie

[1] Muslimští Rohingové. Rohingya displaced Muslims, autor: Seyyed Mahmoud Hosseini, Tasnim News Agency, 13. října 2017, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY 4.0.

[2] Pomník vojákům protivládní Rwandské vlastenecké fronty. Kinyinya monument, autor: Muhire Hussain, 6. listopadu 2020, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0.

[3] Monrovia, hlavní město Libérie, bylo v průběhu obou občanských válek častým cílem rabování. Cleaning up in Monrovia after War, autor: Eric Kanalstein, United Nations Photo, 31. března 2007, zdroj: Flickr, CC BY-NC-ND 2.0.

Občanská válka ve Středoafrické republice opět před Mezinárodním trestním soudem

Matyáš Dvořák

Maxime Jeoffroy Eli Mokom Gawaka se po čtyřech měsících stal dalším podezřelým, který stanul před Mezinárodním trestním soudem v souvislosti s občanskou válkou ve Středoafrické republice. Mokom se v Haagu bude zpovídat ze dvou desítek zločinů, kterých se měl dopustit během sektářského konfliktu v letech 2013 - 2014.

Séléka a počátek násilí

Násilí ve Středoafrické republice (SAR) propuklo již v roce 2012, kdy se zformovala koalice jménem Séléka. Ta byla tvořena rebelskými, převážně muslimskými skupinami, které již dříve bojovaly proti tamní vládě. Cílem Séléky bylo svržení vlády a tehdejšího prezidenta Froncoise Bozizého. Séléka začala postupovat směrem k hlavnímu městu Bangui, které se jí nakonec v roce 2013 podařilo dobýt. Prezident Bozizé uprchl do exilu a v čele státu stanul jeden z vůdců Séléky Michel Djotodia.

Djotodia měl nad Sélékou pouze formální moc a jelikož nebyl schopen uhlídat excesy, kterých se členové dopouštěli, nechal v září 2013 Séléku rozpustit. Toto rozhodnutí nesplnilo svůj účel a bojovníci Séléky zpravidla pokračovali v útocích na civilní obyvatelstvo, drancovali vesnice a pronásledovali ty, které podezřívali z podpory Bozizého.

Vznik Anti-Balaky

Po převratu Séléky a nástupu prezidenta Michela Djodotii měl Maxime Jeoffroy Eli Mokom Gawaka (Mokom) společně s dalším obžalovaným u Mezinárodního trestního soudu (MTS) Patricem-Edouarden Ngaïssonou založit hnutí, které mělo za cíl svrhnout prezidenta Djotodiu, vytlačit Séléku ze SAR a útočit na muslimy v odplatě za zločiny spáchané Sélekou. Členy Anti-Balaky byli oproti muslimské Séléce převážně křesťané.

Holubice míru v Bangui [1]

Anti-Balaka začala v září 2013 postupovat ze západu země směrem k hlavnímu městu Bangui. Ačkoliv Djotodia Séléku již rozpustil, stále existovala a pokračovala ve střetech s Anti-Balakou. Násilí vyvrcholilo v prosinci téhož roku, kdy Anti-Balaka vzala Bangui útokem. Útok byl neúspěšný, ale zahájil spirálu násilí, která sužovala zemi v následujících dnech a týdnech.

Den po útoku bylo v Bangui zabito odhadem 1000 lidí a obě strany pokračovaly v útocích jak v Bangui, tak na západě SAR, na osoby, které vinily z podpory druhé strany.

V lednu 2014 Djotodia rezignoval a Séléka se stáhla z Bangui a západní části SAR, což mělo za následek vyostření útoků Anti-Balaky na nechráněné muslimské obyvatelstvo, přičemž Anti-Balaka postupovala čím dál tvrději. Z důvodu pronásledování bylo na konci války v Bangui 900 muslimů, oproti původním 130 000.

Ačkoliv proběhlo několik pokusů o smír mezi oběma stranami, včetně mírové dohody, pokračuje násilí dodnes.

Mokom během občanské války

Mokom dosáhl funkce národního koordinátora operací Anti-Balaka. Z této funkce byl přímým podřízeným nejvyššího velitele Ngaïssony. Z uvedené pozice Mokom verboval vojáky pro Anti-Balaku, naváděl členy Anti-Balaky, jak provádět operace, sháněl logistickou i finanční podporu a byl informován o situaci na bojištích. Anti-Balaku také zastupoval při vyjednáváních.

Ze své pozice měl přímo Mokom koordinovat útok na Bangui a poskytovat zbraně a vybavení milicionářům. Stejně tak měl na starosti komunikaci a materiální a finanční podporu jednotek zapojených do zločinů ve městech Bossangoe, Yaloké, Boda, Berberati, Carnot, Bossepmptelé a Gaga.

Zločiny během občanské války

Útok na muslimy v Bangui vedený Alfredem Yekatomem (v současnosti také souzeným MTS) měl za následek několik mrtvých civilistů, zničených muslimských domů a mešity. V reakci na útok uprchla spousta muslimů pryč z Bangui, nebo i ze SAR.

Poté Yekatom a jeho vojáci vstoupili do města Mbaiki, ze kterého pod pohrůžkou smrti vyhnali všechny muslimy, kteří zde přebývali. Yekatom navíc údajně začal odvádět do armády i děti mladší 15 let.

Další útok směřoval na Bossangou. Na město zaútočila Anti-Balaka ve snaze vyčistit ho od Séléky. Během postupu ovšem přestala rozlišovat mezi Sélékou a civilisty a útočila na všechny muslimy. Následkem útoku byly desítky mrtvých včetně žen. Muslimské domy byly vydrancovány, mešity zničeny. Podobný scénář měl i útok ve městě Yaloké, kde také došlo k vyhnání muslimů z města. Stejně tak Anti-Balaka rabovala ve vesnici Gaga.

Následující útok směřoval na město Bossemptélé. Vesnice byla vydrancována, mešity zničeny, desítky lidí zavražděny, z nichž část byla upálena v hořících domech. Muslimové z Bossemptelé začali po útoku město opouštět a utíkat směrem do Kamerunu. Anti-Balaka je pronásledovala a spousty z nich, včetně starců a dětí, zabila. Do čtvrt roku byli všichni bossemptelští muslimové vyhnáni. Prakticky stejný scénář měl i útok na města Boda, Carnot a Berberati.

Maxime Jeoffroy Eli Mokom je obviněn z dvaceti bodů válečných zločinů a zločinů proti lidskosti [2]

Mokom a MTS

Podle zatykače vydaného MTS je důvodné podezření, že se Mokom svým jednáním během občanské války dopustil válečných zločinů a zločinů proti lidskosti podle Římského statutu.

Jedná se především o zločiny proti lidskosti vraždy, vyhlazování, deportace nebo násilný přesun obyvatelstva. Ohledně válečných zločinů je Mokom obžalován například z úmyslných zabití, odvodu či náboru dětí mladších patnácti let do ozbrojených sil státu nebo jejich využívání k aktivní účasti v nepřátelských akcích nebo mučení nebo nelidského zacházení, včetně biologických pokusů.

Zatykač na Mokoma byl vydán v prosinci 2018. Do Haagu se dostal v polovině března 2022, poté co byl zadržen v Čadu, který ho následně vydal MTS. Žalobce MTS Karim Khan a tajemník Peter Lewis vyjádřili vděčnost nad postupem čadských orgánů za jejich spolupráci s MTS. Naopak Mokomův právník Nicholas Kauffman kritizoval Čad za chování

k Mokomovi, jehož podmínky ve vězení po zadržení byly údajně velmi špatné.

V Haagu stanul Mokom před přípravným senátem MTS, čímž se stal čtvrtým obviněným, o jehož vině bude rozhodovat haagský soud v souvislosti s občanskou válkou z let 2013–2014. Jednání o potvrzení obvinění je předběžně naplánováno na 31. 1. 2023.

Kromě něj je zde souzen Mahmat Said Abdel Kani, bývalý příslušník Seléky, u něhož už byla část obvinění potvrzena a nyní se čeká na samotný soudní proces (viz Bulletin prosinec 2021, s. 12). Řízení s Patricem-Edouardem Ngaïssonou a Alfredem Yekatomem, bývalými příslušníky Anti-Balaky, je o poznání dále, protože v jejich případě nedošlo jen k potvrzení obvinění, ale v plném proudu je i samotný proces (viz Bulletin červen 2020, s. 14).

Jelikož bývalá žalobkyně MTS Fatou Bensouda po zatčení Saida a současný žalobce Karim Khan po zatčení Mokoma shodně uvedli, že jejich úřad bedlivě sleduje situaci v SAR a budou se snažit stíhat veškeré krutosti páchané v tomto konfliktu na civilistech, zatčení Mokoma je nepochybně krůčkem na cestě ke spravedlnosti pro oběti tohoto konfliktu. Nyní můžeme doufat, že není krůčkem posledním.

Členové Anti-Balaka v Bossangoe, kde došlo k jednomu z masakrů [3]

Zdroje

Africanews. 2022. Ex-Central African Republic militia commander before ICC. https://www.africanews.com/2022/03/22/ex-central-african-republic-militia-commander-before-icc/.

France24. 2019. Former CAR president François Bozizé back from six-year exile, says party. https://www.france24.com/en/20191216-former-car-president-fran%C3%A7ois-bozizé%C3%A9-back-six-year-exile-says-party.

Mellgard, Emily. What Is the Seleka?. Tony Blair Institute for Global Change. 29. 1. 2015. https://institute.global/policy/what-seleka.

Mezinárodní trestní soud. 2022. Maxime Jeoffroy Eli Mokom Gawaka makes first appearance before the ICC: confirmation of charges hearing scheduled for 31 January 2023. Haag. https://www.icc-cpi.int/news/maxime-jeoffroy-eli-mokom-gawaka-makes-first-appearance-icc-confirmation-charges-hearing.

Mezinárodní trestní soud. 2022. Mokom Case. Haag. https://www.icc-cpi.int/carII/mokom.

Mezinárodní trestní soud. 2022. Public Redacted Version of 'Warrant of Arrest for Maxime Jeoffroy Eli Mokom Gawaka' (ICC-01/14-01/22-2-US-Exp). Haag. https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/CourtRecords/CR2022_02267.PDF.

Mezinárodní trestní soud. 2022. Statement of ICC Prosecutor, Karim A.A. Khan QC, following the arrest and transfer of a fourth suspect in the Situation of the Central African Republic. Haag. https://www.icc-cpi.int/news/statement-icc-prosecutor-karim-aa-khan-qc-following-arrest-and-transfer-fourth-suspect.

Mezinárodní trestní soud. 2021. Said Case: Pre-Trial Chamber II partially confirms the charges and commits the suspect to trial. Haag. https://www.icc-cpi.int/news/said-case-pre-trial-chamber-ii-partially-confirms-charges-and-commits-suspect-trial.

Mezinárodní trestní soud. 2021. Statement of the Prosecutor of the International Criminal Court, Fatou Bensouda, following the arrest and transfer of a third suspect in the situation of the Central African Republic. Haag. https://www.icc-cpi.int/news/statement-prosecutor-international-criminal-court-fatou-bensouda-following-arrest-and-transfer.

Fotografie

[1] Holubice míru v Bangui. The Peace Dove of Bangui (30654291563), autor: U.S. Institute of Peace, 1. říjen 2016, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY 2.0.

[2] Maxime Jeoffroy Eli Mokom je obviněn z dvaceti bodů válečných zločinů a zločinů proti lidskosti, zdroj: ICC-CPI.

[3] Členové Anti-Balaka v Bossangoe, kde došlo k jednomu z masakrů. ANTIBALAKA MEMBERS BOSSANGOA, autor: Clementalline, 15. říjen 2013, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0.

Aktuality sekce Mezinárodní trestní spravedlnost

Dagmar Matúšů

MTS zahájil historicky první proces v souvislosti se zločiny v Dárfúru

Na začátku dubna 2022 bylo zahájeno dlouho očekávané hlavní líčení s Abd-al-Rahmanem (známým též jako Ali Kushayb). Ten je obžalován z 31 bodů válečných zločinů a zločinů proti lidskosti, kterých se měl dopustit v Dárfúru jako velitel súdánské milice Janjaweed v letech 2003 a 2004 (podrobnosti k jeho případu viz letní Bulletin 2021, s. 13 a zimní Bulletin 2022, s. 15). Soudního řízení se v zastoupení účastní rovněž 142 obětí, které na spravedlnost čekají již téměř dvě desetiletí.

Abd-al-Rahman všechna obvinění před Mezinárodním trestním soudem (dále jen MTS) popřel a svou obhajobu zakládá na tom, že pachatelem údajných zločinů byla jiná osoba. Dle žalobce Karima Khana však existuje množství důkazů z různých zdrojů, jež prokazují, že to byl právě obžalovaný Abd-al-Rahman, kdo zločiny nařizoval a v některých případech také přímo páchal. Súdánští ochránci lidských práv označují tento proces za historický, neboť se jedná o vůbec prvního obviněného v rámci situace v Dárfúru, kterého se podařilo předvést před MTS za zločiny spáchané před 20 lety v tomto súdánském regionu.

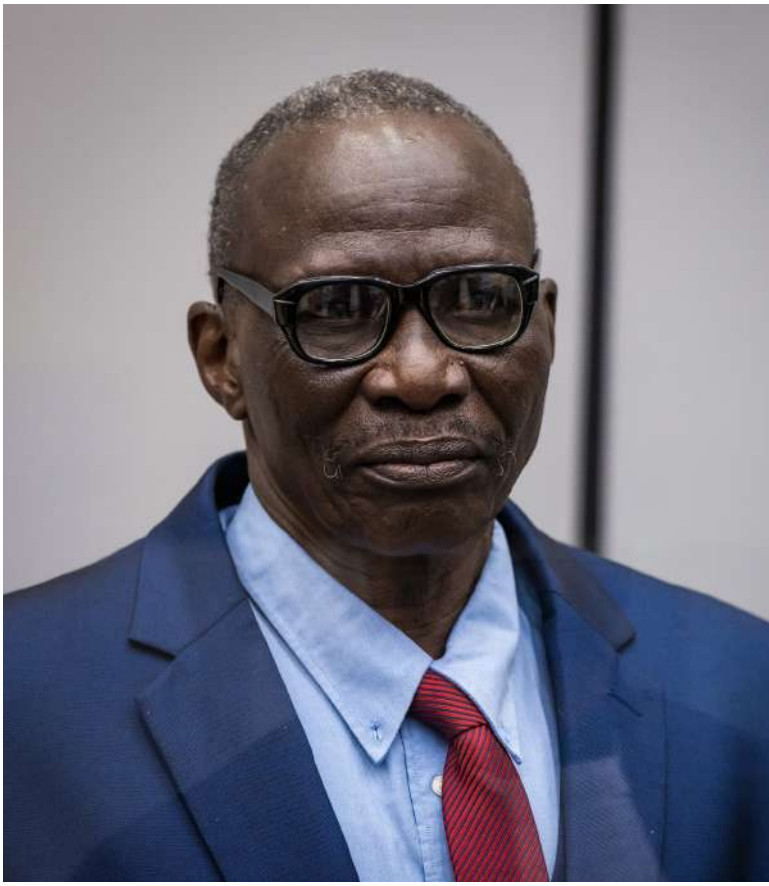

Abd-al-Rahman před Mezinárodním trestním soudem [1]

Rada OSN pro lidská práva zřídila Vyšetřovací komisi pro Ukrajinu

Rada pro lidská práva (dále jen Rada) přijala v březnu 2022 v rámci tzv. naléhavé rozpravy rezoluci 49/1, na jejímž základě bylo rozhodnuto o zřízení nezávislé mezinárodní vyšetřovací komise pro Ukrajinu (dále jen Komise). Ta je složena ze tří odborníků jmenovaných předsedou Rady a pověřena *„vyšetřováním všech údajných porušení a zneužití lidských práv a porušení mezinárodního humanitárního práva a souvisejících zločinů v souvislosti s agresí Ruské federace proti Ukrajině“*.

Komise má mandát na jeden rok, během nějž mají její členové mimo jiné shromažďovat a analyzovat v souladu s normami mezinárodního práva veškeré informace, důkazy či svědectví o porušování a zneužívání lidských práv včetně identifikace odpovědných osob a subjektů pro případ budoucích soudních řízení. Komisaři mají poté Radě na jejím 51. zasedání v září 2022 předložit ústní zprávu a na 52. zasedání v březnu 2023 souhrnnou písemnou zprávu o své práci. Zprávu rovněž předloží Valnému shromáždění OSN.

Ruská federace vyloučena z Rady OSN pro lidská práva

V návaznosti na přibývající zprávy o hrubém a systematickém porušování lidských práv při invazi ruských ozbrojených sil na Ukrajinu rozhodlo Valné shromáždění OSN na začátku dubna 2022 o pozastavení členství Ruské federace v Radě OSN pro lidská práva (dále jen Rada). Pro návrh se vyslovilo

93 zemí, 24 hlasovalo proti a dalších 58 se zdrželo. Rusko mělo některé státy vyzývat k hlasování proti návrhu s tím, že i zdržení se nebo nehlasování by bylo považováno za nepřátelský akt a ovlivnilo by vzájemné vztahy Ruska a daných států.

Krátce po hlasování zástupce ruského velvyslance v OSN překvapivě prohlásil, že Ruská federace opouští Radu zcela ze své iniciativy před koncem svého tříletého funkčního období. Rusko je po Libyi teprve druhou zemí, jejíž členství bylo v Radě pozastaveno.

Mezinárodní soudní dvůr nařídil Rusku okamžitě zastavit válečné operace na Ukrajině

Mezinárodní soudní dvůr (dále jen MSD) vyhověl žádosti Ukrajiny a v polovině března 2022 vydal předběžné opatření, na jehož základě má Ruská federace okamžitě pozastavit vojenské operace zahájené dne 24. února 2022 na území Ukrajiny. Zároveň má Rusko zajistit, aby v podobných vojenských akcích nepokračovaly ani jiné vojenské či ozbrojené jednotky podléhající jeho řízení či kontrole. Pro rozhodnutí se vyslovilo 13 z 15 soudců MSD, přičemž proti hlasovali soudci z Ruska a Číny.

Oběma stranám nadto MSD jednomyslně nařídil, aby se zdržely jakéhokoliv jednání, které by mohlo spor dále zhoršit, prodloužit či ztížit jeho vyřešení. Rozhodnutí MSD je pro státy závazné a v případě jeho nerespektování může být věc přednesena před Radu bezpečnosti OSN. V té však Rusko, jakožto stálý člen, disponuje právem veta a dle očekávání se předběžným opatřením odmítlo řídit.

Mezinárodní soudní dvůr nařídil Rusku zastavit invazi na Ukrajině [2]

Právo veta pod dohledem Valného shromáždění OSN?

Valné shromáždění OSN přijalo na konci dubna 2022 rezoluci 76/262, na jejímž základě se automaticky sejde do 10 dnů, pokud bude v Radě bezpečnosti použito právo veta jedním z jejích pěti stálých členů. Na tomto zasedání pak mohou všichni členové OSN veto posoudit, vyjádřit se k němu a zároveň vyslechnout názory, které ospravedlňují jeho použití. Rezoluce byla přijata zejména v reakci na to, že Ruská federace den po invazi na Ukrajinu využila svého práva veta a zablokovala přijetí rezoluce Rady vyzývající k jejímu okamžitému stažení ze země.

Někteří stálí členové Rady však svého práva veta využívali poměrně hojně již dříve, a to především k ochraně svých národních zájmů, např. před snahou o stíhání válečných zločinů a zločinů proti lidskosti údajně spáchaných v Palestině, Sýrii či Ukrajině na civilním obyvatelstvu. Tím však stálí členové nejednají zcela v souladu se svou primární odpovědností za udržování mezinárodního míru a bezpečnosti prostřednictvím ochrany lidských práv.

Švýcarská společnost vyšetřována pro spoluúčast na válečném zločinu plenění

Švýcarská federální prokuratura (*der Bundesanwaltschaft*) zahájila formální vyšetřování neznámých osob pro spoluúčast na válečném zločinu plenění (*pillage*) v souvislosti s nákupem údajně pašovaných pohonných hmot z Libye švýcarskou společností Kolmar Group AG. Zahájení tohoto řízení navazuje na trestní oznámení, které v květnu 2020 podala u prokuratury nevládní organizace TRIAL International. Krátce poté byl případ prokuratuře předán také švýcarským Úřadem pro ohlašování praní špinavých peněz (*Meldestelle für Geldwäscherei*).

Společnost měla v letech 2014 a 2015 nakoupit více než 50 tisíc tun nafty, která byla v době dru-

hé libyjské občanské války odkloněna ozbrojenci ze státních rafinerií a následně uložena na Maltě v zásobnících pronajatých Kolmar Group AG. Ta však veškerá podezření popřela. TRIAL International uvedla, že od druhé světové války dosud žádný stát neodsoudil hospodářský subjekt za plenění a zahájení řízení je proto *„důležitým krokem vpřed při hledání odpovědnosti hospodářských subjektů, které působí v oblastech, ve kterých probíhá konflikt“*.

Zdroje

Al Jazeera News, UN suspends Russia from human rights body over Ukraine abuses, Al Jazeera, 7. 4. 2022, (https://www.aljazeera.com/news/2022/4/7/un-to-vote-on-suspending-russia-from-rights-council)

BBC News, Sudan Darfur crisis: ICC to try war crimes suspect, BBC, 5. 4. 2022, (https://www.bbc.com/news/world-africa-60976556)

ČT24, Soud v Haagu přikázal Rusku okamžitě zastavit vojenské operace na Ukrajině, Česká televize, 17. 3. 2022, (https://ct24.ceskatelevize.cz/specialy/rusko-ukrajinsky-konflikt/3455994-soud-v-haagu-prikazal-rusku-okamzite-zastavit-vojenske)

Human Rights Council, President of Human Rights Council appoints members of investigative body in Ukraine, 30. 3. 2022, (https://www.ohchr.org/en/press-releases/2022/03/president-human-rights-council-appoints-members-investigative-body-ukraine)

Human Rights Council, Resolution adopted by the Human Rights Council on 4 March 2022, 2022, Ženeva, (https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G22/277/44/PDF/G2227744.pdf?OpenElement)

International Court of Justice, Allegations of Genocide under the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Ukraine v. Russian Federation): The Court indicates provisional measures, 2022, Haag, (https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/182/182-20220316-PRE-01-00-EN.pdf)

International Federation for Human Rights, United Nations General Assembly strengthens its collective response to the failures of the Security Council, 29. 4. 2022, (https://www.fidh.org/en/international-advocacy/united-nations/United-Nations-Security-Council-failures)

Mezinárodní trestní soud, Statement of ICC Prosecutor, Karim A.A. Khan QC, at the opening of the Trial in the case of the Prosecutor v. Ali Muhammad Ali Abd-Al-Rahman, 6. 4. 2022, (https://www.icc-cpi.int/news/statement-icc-prosecutor-karim-aa-khan-qc-opening-trial-case-prosecutor-v-ali-muhammad-ali-abd)

Mezinárodní trestní soud, Abd-Al-Rahman trial opens at International Criminal Court, 5. 4. 2022, (https://www.icc-cpi.int/news/abd-al-rahman-trial-opens-international-criminal-court)

TRIAL International, Plundering of Libyan fuel: War crimes proceedings opened in case involving Swiss trading company, 13. 4. 2022, (https://trialinternational.org/latest-post/plundering-of-libyan-fuel-war-crimes-proceedings-opened-in-case-involving-swiss-trading-company/)

UN News, UN General Assembly votes to suspend Russia from the Human Rights Council, United Nations, 7. 4. 2022, (https://news.un.org/en/story/2022/04/1115782)

UN News, UN General Assembly mandates meeting in wake of any Security Council veto, United Nations, 26. 4. 2022, (https://news.un.org/en/story/2022/04/1116982)

Ruská federace byla vyloučena z Rady OSN pro lidská práva [3]

Fotografie

[1] Abd-al-Rahman před Mezinárodním trestním soudem, zdroj: ICC-CPI.

[2] Mezinárodní soudní dvůr nařídil Rusku zastavit invazi na Ukrajině. Madison protestors in support of Ukraine, autor: Chali Pittman/WORT News, WORT News, 26. února 2022, zdroj: Flickr, CC BY 2.0.

[3] Ruská federace byla vyloučena z Rady OSN pro lidská práva. Human Rights Council - 23rd Session, autor: Violaine Martin, UN Geneva, 4. června 2013, zdroj: Flickr, CC BY-NC-ND 2.0.

2) Evropský systém ochrany lidských práv

Vedoucí sekce: Tomáš Opat

ESLP: Polsko porušilo právo na spravedlivý proces soudce, který přišel o mandát v Národní radě soudnictví

Terézia Lazarová

V březnu tohoto roku byl vydán další v sérii rozsudků reagujících na krizi právního státu v Polsku. O souladu novel justice přijatých politickou stranou PiS s mezinárodním právem se tentokrát rozhodovalo ve Štrasburku. Velká komora Evropského soudu pro lidská práva v případu *Grzęda v. Poland* rozhodla, že Polsko nepřiměřeně zasáhlo do stěžovatelova práva na spravedlivý proces.

Stěžovatel Jan Grzęda je soudce Polského Nejvyššího správního soudu a v období 2016 – 2018 byl zároveň členem Národní rady soudnictví (*Krajowa Rada Sądownictwa*). Do funkce byl řádně zvolen v roce 2016, dle tehdejší platní právní úpravy měl tuto funkci zastávat 4 roky. Nestalo se tak, jeho mandát byl totiž předčasně zrušen.

Mnohými kritizovaná rozsáhlá reforma soudnictví vládnoucí stranou Prawo i Sprawiedliwość (PiS) se dotkla také Národní rady soudnictví (NRS). Pozměňovací zákon z roku 2017 stanovil, že soudcovští členové NRS již nebudou voleni soudci, ale Sejmem (dolní komorou polského parlamentu)[1] a že funkční období soudcovských členů volených na základě předchozích ustanovení bude pokračovat až do dne předcházejícího začátku funkční období jejích nových členů.

Tím pádem, když Sejm dne 6. března 2018 zvolil 15 soudců za nové členy NSR, funkční období stěžovatele bylo ukončeno ex lege bez jakéhokoli předchozího oficiálního oznámení. ESLP potvrdil, že tím bylo porušeno právo stěžovatele na spravedlivý proces, přičemž bral v potaz význam NSR jako orgánu dohlížejícího na nezávislost soudnictví nutnou pro existenci právního státu.

Jarosław Kaczyński, předseda vládnoucí strany PiS [1]

Stěžovatel argumentoval porušením jeho práva na spravedlivý proces dle čl. 6 a práva na účinné ochranné prostředky dle čl. 13. Soud se v poměrně rozsáhlém 151stránkovém rozsudku zabýval zejména přípustností stížnosti a komplexní otázce možnosti aplikace čl. 6 na stěžovatelův případ. Ve věci samé pak již jen konstatoval nepřiměřenost kroků vlády a rozhodl o porušení čl. 6 téměř jednohlasně (16 hlasů proti 1). Jediným proti byl polský soudce Krzysztof Wojtyczek,

Přípustnost aplikace „soukromoprávní větve“ článku 6

ESLP se prvně musel vypořádat s novou otázkou přípustnosti aplikace „soukromoprávní větve“ článku 6 Úmluvy na situaci stěžovatele, který přišel o svůj mandát člena NRS, ale stále aktivně slouží ve

funkci soudce. Aby mohl být čl. 6 aplikován musela být nejdříve potvrzena existence práva na setrvání v mandátu v domácím řádě a posléze prokázána jeho soukromoprávní povaha.

Soud konstatoval, že došlo ke skutečnému sporu o právo sloužit celé čtyři roky jako člen NRS, kterého se stěžovatel mohl domáhat na základě důvodu podle vnitrostátního práva. Vyplývá to zejména ze znění čl. 187 odst. 3 polské ústavy, v době, když byl stěžovatel jmenován. Dané ustanovení stanovuje právo na čtyřleté funkční období volených členů NRS, s výjimkou taxativně vyjmenovaných zákonných výjimek týkajících se objektivní neschopnosti členů funkci vykonávat.

Argumentace polské vlády, podle které byl pozměňovací zákon přijat jako nevyhnutelná odpověď na nález Ústavního soudu z 20. června 2017, nebyla ESLP akceptována. Zmíněný nález sice stanovil, že funkční období všech členů NRS není individuální ale společné povahy, a tedy že má končit ke stejnému datu. Legitimita tohoto rozsudku však již byla ESLP zpochybněna z důvodů obsazení soudu členy se zpochybnitelným mandátem (viz *Xero Flor w Polsce sp. z o.o proti Polsku*).

Ukončení mandátu stěžovatele ex-lege tudíž dle ESLP není s to retroaktivně anulovat právo stěžovatele na čtyřleté funkční období, vyplývající z domácí ústavní úpravy v období jeho zvolení do funkce.

Polský Nejvyšší správní soud, kde je stěžovatel Jan Grzęda soudcem [2]

Soukromoprávní povaha práva na výkon mandátu člena NSR

Navzdory existenci práva na čtyřleté funkční období by ESLP mohl vyloučit aplikaci čl. 6. Kdyby byly splněny dvě kumulativní podmínky stanoveny v případu *Vilho Eskelinen a další proti Finsku,* ESLP by nemohl považovat dané právo za soukromoprávní. Domněnka o použitelnosti článku na státní zaměstnance ve veřejné funkci může být vyvrácena, když členský stát vyloučí přístup k soudu dané kategorii zaměstnanců a k takovému postupu má objektivní důvody v zájmu státu.

Konstatoval, že otázku splnění první podmínky není nutné uzavřít, jelikož v každém případě nebyla splněna druhá z kumulativních podmínek. Pouhá skutečnost, že stěžovatel zastává veřejnou funkci, nebyla pro soud sama o sobě rozhodující. Aby vnitrostátní právní předpisy vylučující přístup k soudu měly jakýkoli účinek podle čl. 6 odst. 1 v konkrétním případě, musely by být slučitelné s právním státem.

ESLP usoudil, že rozhodnutí polského ústavního soudu z 20. června 2017 zrušující přístup k soudu, nelze považovat za nezávislé, a tudíž v souladu s podmínkou právního státu. Odkázal se taky na rozhodnutí Reczkowicz proti Polsku, kde konstatoval, že nezávislost soudnictví v Polsku je ohrožena. *"Funkce stěžovatele jako člena NRS, orgánu s ústavní odpovědností za ochranu soudcovské nezávislosti, byla ze zákona předčasně ukončena, protože neexistoval jakýkoli soudní dohled nad zákonností tohoto opatření. Tenhle krok," praví ESLP, "není možné považovat za zájem právního státu. "*

Případ stěžovatele jako pomyslná špička ledovce systematické krize právního státu v Polsku

Poté, co ESLP vyjasnil složitou otázku aplikace čl. 6, otázka proporcionality byla vcelku jasná a soud se jí věnoval podstatně méně. Stěžovateli „napomohla" také vláda Polské republiky, která v otázce proporcionality svého kroku poskytla jen stejnou argumentaci o nepřípustnosti.

Podobně jako Wojciech Sadurski ve své knížce *Poland's Constitutional breakdown*, ESLP poukazuje na případ stěžovatele jako jeden z příkladů systematického porušování nezávislosti justice. Stěžovatelův případ se jeví jako zvláště závažný,

v celém kontextu problematických reforem provedených polskou vládou, zaměřených na oslabení nezávislosti soudnictví.

Počínaje vážnými nesrovnalostmi při volbě soudců Ústavního soudu v prosinci 2015, pak zejména přestavbou NSR a zřízením nových senátů Nejvyššího soudu a zároveň rozšířením moci ministra spravedlnosti nad soudy a zvýšením jeho role ve věcech soudní kázně. V důsledku toho bylo soudnictví – autonomní složka státní moci – vystaveno zásahům moci výkonné a zákonodárné, a tím bylo podstatně oslabeno.

ESLP tedy usoudil, že neposkytnutím soudního přezkum v tomto případě žalovaný stát narušil samotnou podstatu stěžovatelova práva na přístup k soudu.

Poznámka

[1] Strana PiS v koalici Zjednoczona Prawica drží v parlamentu většinu křesel, nicméně nejedná se o ústavní většinu.

Zdroje

Evropský soud pro lidská práva. 2007. Rozsudek ve věci Vilho Eskelinen a další proti Finsku, stížnost č. 63235/00. Rozsudek. Štrasburk: Evropský soud pro lidská práva (https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-80249)

Evropský soud pro lidská práva. 2021. Rozsudek ve věci Reczkowicz proti Polsku, stížnost č. 43447/19. Rozsudek. Štrasburk: Evropský soud pro lidská práva (https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-211127)

Evropský soud pro lidská práva. 2021. Rozsudek ve věci Xero Flor w Polsce sp. z o.o. proti Polsku, stížnost č. 4907/18. Rozsudek. Štrasburk: Evropský soud pro lidská práva (https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-210065)

Evropský soud pro lidská práva. 2022. Rozsudek ve věci Grzęda proti Polsku, stížnost č. 43572/18. Informační poznámka k judikatuře ESLP. Štrasburk: Evropský soud pro lidská práva (https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=002-13601)

Evropský soud pro lidská práva. 2022. Rozsudek ve věci Grzęda proti Polsku, stížnost č. 43572/18. Rozsudek. Štrasburk: Evropský soud pro lidská práva (https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-216400)

Sadurski, W. (2019). Poland's Constitutional Breakdown.Oxford: Oxford University Press.

Talmon, S. (2021, Červenec). Relinquishment of jurisdiction contra legem: The European Court of Human Rights' decision in Grzęda v. Poland. Blog of the European Journal of International Law. Získáno z https://www.ejiltalk.org/relinquishment-of-jurisdiction-contra-legem-the-european-court-of-human-rights-decision-in-grzeda-v-poland/

Tilles, D. (2022, březen). Poland violated rights of judge removed as part of judicial overhaul, finds European court. Notes from Poland. Získáno z https://notesfrompoland.com/2022/03/15/poland-violated-rights-of-judge-removed-as-part-of-government-reforms-finds-european-court/

Fotografie

[1] Jarosław Kaczyński, předseda vládnoucí strany PiS. Jarosław Kaczyński w Kole, autor: Kolanin, 27. duben 2009, zdoj: Wikimedia Commons, CC BY 3.0.

[2] Polský Nejvyšší správní soud, kde je Stěžovatel Jan Grzęda soudcem. Naczelny Sąd Administracyjny w Warszawie 2020, autor: Adrian Grycuk, 7. květen 2020, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 3.0 PL.

[3] Národní rada soudnictví dohlíží na nezávislost justice. Budynek SGGW ul. Rakowiecka 30, autor: Adrian Grycuk, 20. duben 2020, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 3.0 PL.

Národní rada soudnictví dohlíží na nezávislost justice [3]

ESLP: Arménie stále plně nerespektuje svobodu náboženství

Anna Kačmaříková

Březnový rozsudek Evropského soudu pro lidská práva znovu upozorňuje na to, že Arménie neposkytuje dostatečné záruky náboženské svobody. Podle ESLP mají arménské úřady povinnost zajistit dodržování náboženských svobod i na mezinárodně sporném území Náhorního Karabachu, neboť nad ním Arménie vykonává faktickou kontrolu. Nemůže tak odepřít registraci náboženské organizace jen proto, že její příslušníci odmítají vojenskou službu.

Ačkoli arménská ústava zaručuje svobodu svědomí a náboženství, země je nechvalně známá svou skrytou netolerancí vůči jiným náboženským entitám, než je dominantní katolická církev. Náboženské menšiny byly v minulosti předmětem různých znevýhodňování. Arménské úřady jim pravidelně odmítají vydat stavební povolení pro místa shromažďování, dochází k diskriminaci ve vzdělávání, veřejném sektoru i v zaměstnání.

V případu s názvem Náboženská organizace Svědkové Jehovovi v NKR proti Arménii šlo o stížnost náboženské společnosti, kterou úřady oblasti Náhorního Karabachu odmítly registrovat jako náboženskou organizaci. ESLP již před rokem posuzoval obdobnou situaci, kdy policie v této oblasti zatkla příslušníka Svědků Jehovových za to, že odmítal podstoupit vojenskou službu. Případ Avanesyan proti Arménii tak pro svou geografickou i obsahovou podobnost do velké míry sloužil jako výchozí zdroj argumentace.

Problém sporného území

Ačkoli se Svědkům Jehovovým po delších útrapách podařilo v roce 2004 získat v Arménii oficiální status náboženské organizace, na území Náhorního Karabachu je situace komplikovanější. Náhorní Karabach je specifickou oblastí na pomezí Arménie a Ázerbájdžánu, kde žije přes 90 % Arménců a nad kterou Arménie vykonává faktickou kontrolu, ale která je dodnes předmětem sporu mezi sousedícími zeměmi.

Svědkové Jehovovi nejsou Armény zcela přijímáni [1]

Vzhledem k trvajícím územním rozepřím tak Arménie v prvé řadě poukazovala na to, že území Náhorního Karabachu nespadá do její jurisdikce, a tedy neměla možnost situaci nijak ovlivnit. Argumentovala závěry Mezinárodního soudního dvora, který v podobných případech rozhodl, že i když státy určitým způsobem podporují autonomii mezinárodně neuznaných území, neodpovídají za jednání jejich úřadů.

ESLP nicméně poukázal na závěr učiněný v případu Avanesyan a zopakoval, že vzhledem k tomu, že Arménie na území Náhorního Karabachu stále vykonává „účinnou kontrolu“, je jednání úřadů Národního Karabachu přičitatelné přímo jí.

Nespravedlivý přístup

Pro případ, že námitka nedostatku jurisdikce neuspěje, Arménie oponovala tím, že Svědkové Jehovovi programově odmítají absolvování vojenské služby. To mělo údajně ohrožovat veřejnou bezpečnost a zájmy státu. Ani tento argument však neuspěl. Podle ESLP je možné se legitimně vyhnout vojenské službě z důvodu svědomí nebo náboženského vyznání. V daném případě byl tento důvod dostatečně přesvědčivý, závažný a koherentní na to, aby se na něj vztahovaly záruky článku 9 Úmluvy.

Mimo porušení práva na svobodu vyznání a shromažďování namítala Společnost Svědků Jehovových také diskriminaci na základě náboženství. Registrace byla totiž zamítnuta na základě expertního stanoviska vedoucího odboru pro národní menšiny a náboženské záležitosti území Náhorního Karabachu. Ten ESLP však shledal otevřeně předpojatým – stálo v něm totiž například, že Svědci Jehovovi nejsou obecně považováni za náboženskou organizaci, ale za sektu a falešnou organizaci.

Podle ESLP je povinností státu zachovat v otázce náboženství neutralitu a nestrannost a zdržet se hodnocení legitimity různých druhů náboženství nebo jejich projevů. Této povinnosti Arménie nedostála. Soud tak shledal porušení článku 9 Úmluvy ve světle článku 11.

Zdroje

Avetisyan, A. (12. června 2017). Armenia's Jehovah's Witnesses: 'enemies of the state' [příspěvek na blogu]. Získáno z https://oc-media.org/features/armenias-jehovahs-witnesses-enemies-of-the-state/

Corley, F. (29. března 2022). NAGORNO-KARABAKH: Second ECtHR finding against Armenia on entity's religious freedom [příspěvek na blogu]. Získáno z https://www.forum18.org/archive.php?article_id=2728

Cranmer, F. (29. Března 2022). Refusal of registration again: Jehovah's Witnesses in the NKR v Armenia [příspěvek na blogu]. Získáno z https://lawandreligionuk.com/2022/03/29/refusal-of-registration-again-jehovahs-witnesses-in-the-nkr-v-armenia/

Evropský soud pro lidská práva. 2021. Rozsudek ve věci Avanesyan proti Arménii. Rozsudek. Štrasburk: Evropský soud pro lidská práva. (https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-211259)

Evropský soud pro lidská práva. 2022. Rozsudek ve věci Náboženská organizace Svědkové Jehovovi v NKR proti Arménii. Rozsudek. Štrasburk: Evropský soud pro lidská práva. (https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-216366)

Fotografie

[1] Svědkové Jehovovi nejsou Armény zcela přijímáni. Zeugen / Witnesses, autor: 7C0, 14. březen 2019, zdroj: Flickr, CC BY 2.0.

[2] Náhorní Karabach je mezinárodně neuznaným územím. Nagorno Karabach, autor: Photo RNW.org, 26. listopad 2003, zdroj: Flickr, CC BY-ND 2.0.

Náhorní Karabach je mezinárodně neuznaným územím [2]

Aktuality evropské sekce

Jana Vidláková

EU aktivovala speciální režim pro uprchlíky

V důsledku ruské invaze prchají z Ukrajiny do Evropy miliony osob. EU se poprvé v historii rozhodla aktivovat speciální režim pro uprchlíky na základě směrnice o dočasné ochraně z roku 2001. Tento krizový mechanismus lze použít v případě hromadného příchodu vysídlených osob. Jeho cílem je poskytnout okamžitou ochranu osobám, které se nemohou vrátit do země svého původu.

Ministerstvo vnitra vydává víza udělující dočasnou ochranu, která nahradila dosud vydávaná speciální dlouhodobá víza. Účelem aktivace tohoto speciálního režimu je zmírnit tlak na vnitrostátní azylové systémy a umožnit uprchlíkům požívání harmonizovaných práv v celé EU. Tato práva se týkají především pobytu, přístupu na trh práce a bydlení, lékařské pomoci a přístupu dětí ke vzdělání.

Stanovisko generálního advokáta EU: Soukromé lodě provádějící pátrací a záchranné akce na moři lze zadržet

V roce 2020 přístavní úřady italských měst provedly inspekce na palubě lodí organizace Sea Watch, která ve Středozemním moři provádí pátrací a záchranné operace na moři. Po vylodění zachráněných osob došlo ke zjištění nedostatků, na základě nichž vydaly úřady příkaz k jejich zadržení. Dotčená humanitární organizace se domáhala ochrany ve správním soudnictví s námitkou, že přístavní úřady překročily pravomoci svěřené státu přístavu, jak vyplývají ze směrnice o státní přístavní inspekci, vykládané s ohledem na použitelné mezinárodní obyčejové právo a mezinárodní úmluvy. Soudci Soudního dvora EU v této věci momentálně rozhodují položené předběžné otázky týkající se použitelnosti zmíněné směrnice a pravomocí z ní vyplývajících.

Podle generálního advokáta Rantose se dotčená směrnice vztahuje i na soukromé lodě, které systematicky provádějí pátrací a záchranné akce na moři. Ty tak mohu být předmětem sledování v souladu s mezinárodními normami prováděného státem přístavu a v případě porušení pravidel směrnice i předmětem zadržení. Státy však vždy mají povinnosti poskytnout pomoc osobě nalezené na moři, která je v ohrožení života. Poskytnutým stanoviskem není Soudní dvůr vázán a může se při svém rozhodování odchýlit.

Švýcarsko dlouhodobými opatřeními porušilo článek 11 Úmluvy [1]

ESLP, CGAS proti Švýcarsku: Dlouhodobá opatření plošného charakteru proti šíření nemoci COVID-19 mohou být porušením lidských práv a svobod

Na ESLP se v květnu 2020 obrátila švýcarská organizace CGAS hájící mimo jiné zájmy pracujících, která v důsledku vládních protiepidemických opatření nemohla po dobu dva a půl měsíce pořádat

a účastnit se veřejných událostí. Za porušení tohoto zákazu hrozil trest odnětí svobody až na tři léta nebo pokuta. Stěžovatelka ve své stížnosti namítala, že ji švýcarská vláda těmito opatřeními zbavila svobody shromažďování a sdružování.

Soud konstatoval, že ač v žádném případě nechce znevažovat hrozbu, kterou COVID-19 pro společnost představuje, musí dát stěžovatelce za pravdu v tom, že došlo k porušení článku 11 Úmluvy upravujícího svobodu shromažďování a sdružování. Dle Soudu plošný charakter a významná délka zákazu veřejných akcí, stejně jako povaha a přísnost případných sankcí, nebyly v dotčeném případě přiměřené sledovanému cíli. Vytkl také, že švýcarské soudy v daném období neprovedly účinný přezkum sporných opatření.

Zdroje

Evropská rada. Rada Evropské unie. 2022. EU přijala režim dočasné ochrany pro osoby, jež prchají před válkou na Ukrajině. Brusel: consilium.europa (https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/eu-migration-policy/)

Zichová, Kateřina. EU vůbec poprvé aktivuje speciální režim pro uprchlíky. Posun v reformě migrační politiky se ale neočekává. EURACTIV. 7. 3. 2022 (https://euractiv.cz/section/aktualne-v-eu/news/eu-poprve-v-historii-aktivuje-specialni-rezim-pro-uprchliky-posun-v-reforme-migracni-politiky-se-ale-neocekava/).

Soudní dvůr EU. 2022. Stanovisko generálního advokáta ve spojených věcech C-14/21 a C-15/21. Stanovisko generálního advokáta. Lucemburk: Soudní dvůr EU (https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=254401&pageIndex=0&doclang=CS&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=2645254#Footnote7).

Soudní dvůr EU. 2022. Stanovisko generálního advokáta ve spojených věcech C-14/21 a C-15/21. Tisková zpráva č. 33/22. Lucemburk: Soudní dvůr EU (https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2022-02/cp220033cs.pdf).

Evropský soud pro lidská práva. 2022. Rozsudek ve věci CGAS proti Švýcarsku, stížnost č. 21881/20 Informační poznámka k judikatuře ESLP. Štrasburk: Evropský soud pro lidská práva (https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=002-13596).

Evropský soud pro lidská práva. 2022. Rozsudek ve věci CGAS proti Švýcarsku, stížnost č. 21881/20. Rozsudek. Štrasburk: Evropský soud pro lidská práva (https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-216463).

Evropský soud pro lidská práva. 2022. Rozsudek ve věci CGAS proti Švýcarsku, stížnost č. 21881/20 Tisková zpráva. Štrasburk: Evropský soud pro lidská práva (https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=003-7285299-9926890).

Fotografie

[1] Švýcarsko dlouhodobými opatřeními porušilo článek 11 Úmluvy. Limmatquai Zurich (Ank Kumar, Infosys) 07, autor: Ank Kumar, 23. únor 2014, zdroj: Wikipedia Commons, CC BY-SA 4.0.

[2] Ukrajinští uprchlíci dostávají víza udělující dočasnou ochranu. Uprchlíci z ukrajiny, autor: LukePolicka, 8. duben2022, Wikipedia, CC BY-SA 4.0.

Ukrajinští uprchlíci dostávají víza udělující dočasnou ochranu [2]

3) Mezinárodní politika, byznys a lidská práva

Vedoucí sekce: Michaela Stenzelová

Konfuciovy instituty: Čínská kultura se špetkou propagandy?

Michaela Kučerová

Konfuciovy instituty se na první pohled mohou jevit jako běžná kulturní centra, která mají za cíl šířit osvětu o Číně. Za nenápadnou propagací kultury se však mnohdy skrývá snaha o šíření propagandy s cenzurou, společně s pokusy o špionáž.

Konfuciovy instituty v kostce

Konfuciovy instituty jsou čínskou vládou oficiálně prezentovány jako centra pro výuku čínského jazyka, šíření osvěty o čínské kultuře i historii v zahraničí.[1] Často se proto považují za čínskou obdobu jiných národních center jako jsou například německý Goethe-Institut, španělský Instituto Cervantes nebo britský British Council. Na rozdíl od nich jsou však zřizována výhradně při zahraničních středních a vysokých školách.

První Konfuciovy instituty byly založeny v roce 2004. Od té doby jejich počet narostl na zhruba 550. Nejvíce těchto institutů se nachází v Severní Americe a v Evropě. V České republice fungují dva, a to od roku 2007 na Univerzitě Palackého v Olomouci a od roku 2019 na pražské Vysoké škole finanční a správní.

Kromě institutů pak funguje více než tisíc tzv. Konfuciových tříd, které jsou založeny na podobném principu jako samotné instituty. Od nich se často odlišují pouze kapacitou a omezeným rozsahem nabízených aktivit. Jedná se tak většinou o jednu třídu fungující na některé z partnerských středních škol či univerzit. V České republice byly tyto třídy otevřeny ve spolupráci Ostravské univerzity a Vysoké školy báňské, a taktéž na Vysoké škole technické a ekonomické v Českých Budějovicích. Konfuciova třída působící při Ostravské univerzitě se například zasadila o možnost výuky čínštiny na Matičním gymnáziu v Ostravě.

Konfuciův institut [1]

V čínském sevření

V institutech se zdarma vyučuje čínština, kaligrafie, tai chi, nebo se tam pořádají tradiční čajové obřady. Kurzy jsou přístupné jak široké veřejnosti, tak univerzitním studentům a zaměstnancům. Konfuciovy instituty zároveň nabízí možnost spolupráce se základními a středními školami. Tím však podobnost s běžnými národními vzdělávacími a kulturními instituty končí.

Vedení institutů je totiž na rozdíl od jiných center značně netransparentní. Ve statutu Ředitelství Konfuciových institutů se uvádí, že je řídí správní rada, obdobně, jako třeba u Goethe-Institutů. Oproti své německé obdobě však žádné informace o této správní radě nejsou zveřejňovány. Obdobně je to i se samotnými smlouvami, které se při zřizování

institutů s jednotlivými školami uzavírají. Ani ty ve většině případů nejsou dohledatelné.

Nejasnosti panují také okolo financování Konfuciových institutů. Ty jsou podporovány Čínským národním úřadem pro mezinárodní šíření čínského jazyka, známým jako „Hanban", které je současně označováno jako Ředitelství Konfuciových institutů. Hanban je pak financován čínským Ministerstvem školství. Instituty jsou dále finančně podporovány Oddělením propagandy při Sjednocené frontě Ústředního výboru Čínské komunistické strany. To mimo jiné ovlivňuje způsob prezentace čínských představitelů i kroků vlády ve světě i na domácí půdě, a šíření propagandy ve prospěch Čínské komunistické strany.

I proto není překvapením, že veškerá činnost i personál na půdě Konfuciových institutů nesmí porušit čínské zákony, které na jejich půdě platí bok po boku zákonů hostitelské země. Co přesně se odehrává v případě kolize s místními a čínskými zákony není jasné. Dle organizace Human Rights Foundation nicméně není vyloučeno, že kvůli finančním příspěvkům, které mohou univerzity dostávat od Hanbanu, bývají upřednostněny čínské zákony.

Učitele působící v centrech rovněž nelze pokládat za běžný pedagogický personál. Každý vyučující je totiž pečlivě vybrán Hanbanem, který při výběru zohledňuje především politický profil kandidátů. Ti se ve většině případů hlásí k Čínské komunistické straně. Upřednostňováni jsou pak ti zájemci, kteří členy strany již jsou. Během pohovorů Hanban zjišťuje, zda jsou jednotliví uchazeči schopni vyhnout se otázkám týkajících se kritiky čínského režimu. Vybraní učitelé pak při výuce musí postupovat na základě propagandistických materiálů.

Konfuciovy instituty tak podle profesora Tao Zhanga z anglické Nottingham Trent University čínskému režimu umožňují kontrolu informací, které se o Číně, její politice, historii, kultuře i jazyce vyučují a rozšiřují. To potvrdil i samotný výkonný ředitel Hanbanu, Xu Li, který v roce 2010 zmínil, že instituty slouží k upevňování moci a vlivu Čínské komunistické strany ve světě.

Čínský loutkovodič tahá za nitky

Čínská kontrola činnosti center tak jde ruku v ruce s propagandou šířenou Čínou do západního světa.

Aktivista Falun Gong [2]

Konfuciova centra jsou totiž součástí mechanismu pro použití tzv. měkké síly. Ta se na rozdíl od tvrdé síly nevyznačuje agresivním vojenským a ekonomickým nátlakem za účelem dosažení svého cíle, jako spíše využíváním diplomatických kroků a budováním přátelských vztahů.

V případě Konfuciových institutů se tento typ síly projevuje především ve vykreslování Číny v pozitivním světle a k podprahovému podsouvání politiky prosazované Čínskou komunistickou stranou veřejnosti i univerzitním studentům. Toho čínský režim dosahuje například překrucováním historických událostí, zlehčováním stylu života v komunistickém režimu nebo třeba zamlčováním praktik používaných nebo podporovaných Čínou.

Účast na aktivitách centra pak umožňuje věnovat se pouze tématům schválených Pekingem. Politicky kontroverzní témata jako například otázka svobodného Tibetu, nezávislosti Tchaj-wanu, pronásledování Ujghurů, protivládní protesty v Hong Kongu či krvavé potlačení protestů na Náměstí nebeského míru jsou kvůli snaze o umlčení kritiky zakázána. Cenzuru pak musí respektovat jak vyučující, tak i samotní studenti. Vyučujícím je také například odpíráno praktikovat buddhisticky orientované náboženské hnutí Falun Gong, které je Čínskou komunistickou stranou perzekuováno kvůli snaze dosáhnout celkového ateismu v zemi. Perzekuce členů tohoto hnutí je taktéž spojována s nuceném odebíráním lidských orgánů, které slouží jako jeden z hlavních zdrojů pro obchod s orgány v Číně.

Číně však v rámci Konfuciových center nejde pouze o zlepšování svého obrazu ve světě. Prostřednictvím center totiž často také získávají důležité, citlivé i přísně tajné informace o jednotlivých zemích. I proto se velké množství těchto institutů soustřeďuje v blízkosti strategicky důležitých objektů jako jsou například instituce Evropské unie nebo ředitelství NATO. To je případ i bruselského Konfuciova institutu při Vrije Universiteit Brussels (VUB), jehož řediteli, Xinningovi Songovi, byl zakázán vstup do země pro údajnou špionáž. Na obdobné problémy s Konfuciovými instituty také upozorňuje Bezpečnostní informační služba České republiky.

Plakát s čínskou propagandou [3]

Svoboda slova v ohrožení?

Samotné použití měkké síly na půdě svých center však není to největší nebezpečí, které ze strany Konfuciových institutů hrozí. V rámci celých vzdělávacích institucí, kde tato centra působí, často dochází k ohrožení akademické integrity a svobody slova. Podle zjištění australského deníku Sydney Morning Herald, totiž spousta univerzit na základě uzavřených smluv umožňuje nějakou formu čínské kontroly nad událostmi na univerzitních kampusech.

Konfuciovy instituty také mohou kontrolovat řečníky vystupující na univerzitních akcích či ovlivňovat obsah workshopů a seminářů. Human Rights Foundation například zmiňuje, že i díky tomu dokázal Peking v minulosti zamezit vystoupení Dalajlámy na Univerzitě v Severní Karolíně, odstranit veškeré zmínky o Tchaj-wanu z životopisu pozvaného řečníka na Savannah State University, nebo zrušit projekci filmu, který kritizuje Konfuciovy instituty, na kampusu Victoria University.

Na některých univerzitách jsou Konfuciovy instituty také přímo součástí výzkumných ústavů sinologie. Tím se Konfuciovým institutům dostává jedinečná příležitost kontroly činnosti těchto odborných pracovišť a toho, jak se poměry a současná situace v Číně prezentují v zahraničí. Akademici, kteří jsou financováni čínskými granty, nebo se do Číny chystají vycestovat, se obdobně jako personál a žáci působící přímo v Konfuciových institutech raději uchylují k samocenzuře ve strachu ze ztráty benefitů, které se jim díky centrům dostávají.

Vliv Číny prostřednictvím Konfuciových institutů se projevuje také mimo vzdělávací zařízení. Příkladem toho může být incident z portugalské Bragy z roku 2014, kde se konala konference Evropské asociace čínských studií. Jedním ze sponzorů byl také program Konfuciových institutů, jehož tehdej-

ší výkonná ředitelka a zároveň ředitelka Hanbanu, Xu Lin, nařídila odstranění všech zmínek o Tchaj-wanu z propagačních materiálů kvůli údajným rozporům s čínskými regulacemi.

Západ pomalu obrací

Nejen po incidentu v Braze, ale taktéž díky vlastním zkušenostem, se mnoho škol začíná postupně odvracet od spolupráce s Konfuciovými instituty. Kvůli obavám z perzekuce jedné z vyučujících praktikující Falun Gong, se McMaster University v Kanadě rozhodla zrušit spolupráci s Hanbanem a zavřít tamní Konfuciův institut. Pro neprodloužení smluv s institutem se kvůli jeho pochybnému pozadí rozhodla také nizozemská Leiden University. Kanadské University of Manitoba a University of British Columbia se pak rozhodly upustit od svého plánu zřídit instituty na svých kampusech. Vazby s Konfuciovými instituty také přetrhalo již více než 30 univerzit včetně švédské Stockholm University nebo francouzské University of Lyon.

Logo Konfuciových institutů [4]

Spojené státy americké či například Austrálie pak dokonce přijaly zvláštní právní úpravu, která aktivity Konfuciových institutů výrazně omezuje nebo jejich činnost úplně zakazuje. V Austrálii se jedná o tzv. vetující zákony z konce roku 2020. Dle znění nové legislativy musí všechny australské státy, teritoria a instituce prokázat jakékoli závazky se zahraničními vládami státu. Australská vláda pak může jednotlivé smlouvy ukončit, v případech, kdy obsah smluv rozporuje australské zahraniční politice. V USA byl minulý rok zase schválen tzv. Confucius Act, který nařizuje předání veškerého řízení Konfuciových institutů do rukou hostitelských univerzit a zakazuje aplikaci jakéhokoliv zahraničního zákona na amerických kampusech.

I přes to, že jsou Konfuciovy instituty ve světě stále relativně rozšířené, však jejich postupné uzavírání a ukončování spolupráce s Hanbanem naznačuje, že si západní univerzity začínají uvědomovat rizika spojená s na první pohled neškodnou výukou čínštiny a osvětou o čínské kultuře. Opatření přijatá některými státy spolu s omezováním aktivit Konfuciových institutů tak mohou předznamenávat pomalý, ale zato strmý pokles vlivu Pekingu a čínského ovládání akademické svobody slova na zahraničních kampusech.

Poznámka

[1] Konfucius byl čínský filozof a reformátor, který se mimo jiné zasadit o přístupnější vzdělání. Taktéž stojí za etickými, morálními a sociálními základy filozofického směru konfucianismus.

Zdroje

Beijing's Propaganda Lessons (2014, srpen 7). Wall Street Journal. Získáno z https://www.wsj.com/articles/beijings-propaganda-lessons-1407430440.

Elks, S. (2019, červen 17). China is harvesting organs from Falun Gong members, finds expert panel. Reuters. Získáno z https://www.reuters.com/article/us-britain-china-rights/china-is-harvesting-organs-from-falun-gong-members-finds-expert-panel-idUSKCN1TI236.

Fulda, A. (2021,říjen). Chinese Propaganda Has No Place on Campus. Foreign Policy. Získáno z https://foreignpolicy.com/2019/10/15/confucius-institute-chinese-propaganda-campus-communist-party-censorship/.

Cheng, K. (2019, únor 18). UK schools should halt further deals with China's Confucius Institutes until review completed, Conservative Party watchdog says. Hong Kong Free Press.

Získáno z https://hongkongfp.com/2019/02/18/uk-schools-halt-deals-chinas-confucius-institutes-review-completed-conservative-party-watchdog-says/?fbclid=IwAR1bdrjrH_OUJTBdnV7qi1M-ZE3fDsGPDWwwWMQ56Ng_eqFpsXkoCjwuq_0.

Leiden University to end agreement with Confucius Institute (2019, únor 19). Získáno z https://www.universiteitleiden.nl/en/news/2019/02/confusius-instituut-en?fbclid=IwAR334SB4nj-VYQ4hzOzCh4F5QgogMGDpms6P4yZ2nrqkoWairYXQ0W-GFMlGE.

Luwei Rose Luqiu a John D. McCarthy (2019) Confucius Institutes: The Successful Stealth "Soft Power" Penetration of American Universities, The Journal of Higher Education, 90(4), 620-643.

New report: The rise of Confucius Institutes (2021, září 27). Index on Censorship. Získáno z

https://www.indexoncensorship.org/2021/09/new-report-the-rise--of-confucius-institutes/.

No Confucius Institutes (bez data). Získáno z

https://no-confucius-institutes.org/news/.

Rogers, B. (2019, květen 5). How China's overseas Confucius Institutes pose a powerful threat to academic freedom. Hong Kong Free Press. Získáno z

https://hongkongfp.com/2019/05/05/chinas-overseas-confucius-institutes-pose-powerful-threat-academic-freedom/.

Senate unanimously passes Kennedy's CONFUCIUS Act to protect free speech at U.S. colleges (2021, březen 4). Získáno z https://www.kennedy.senate.gov/public/2021/3/senate-unanimously-passes-kennedy-s-confucius-act-to-protect-free-speech--at-u-s-colleges.

Unraveling China's Attempts to Hinder Academic Freedom: Confucius Institutes (2021, duben 4). Human Rights Foundation. Získáno z https://hrf.org/unraveling-chinas-attempts-to-hinder--academic-freedom-confucius-institutes/.

Visentin, L. (2021, květen 10). China-backed Confucius Institutes face closure under veto laws. The Sydney Morning Herald. Získáno z https://www.smh.com.au/politics/federal/china--backed-confucius-institutes-face-closure-under-veto-laws--20210423-p57lvo.html.

V Praze přibude další Konfuciův institut. Akademickou svobodu v něm nalinkuje čínský stát (2019, listopad 28). Hlídací Pes. Získáno z https://hlidacipes.org/v-praze-pribude-dalsi-konfuciuv-institut-akademickou-svobodu-v-nem-nalinkuje-cinsky-stat/.

Výuka čínského jazyka formou volitelného předmětu na MGO zahájena (2019, září 11). Matiční gymnázium Ostrava. Získáno z https://mgo.cz/jj/o-skole/zahranicni-aktivity/cina.html.

Fotografie

[1] Konfuciův institut. Confucius Institute Troy University, autor: Kreeder13, 16. březen 2018, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0.

[2] Aktivista Falun Gong. Falun Gong (2817609809), autor: Benjamin Gonzales from Chicago, United States of America, 26. srpen 2008, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY 2.0.

[3] Plakát s čínskou propagandou. Chinese core socialist values, autor: Ominae, 18. říjen 2018, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0.

[4] Logo Konfuciových institutů. The Logo of Confucius Institute at North South University, autor: Yinduyang, 5. srpen 2019, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0.

[5] Dobová fotografie Náměstí míru. Tiananmen Square, Beijing, China 1988 (1), autor: Derzsi Elekes Andor, květen 1988, zdroj: Wikimedia Commons, CC-BY-SA-3.0.

Dobová fotografie Náměstí míru [5]

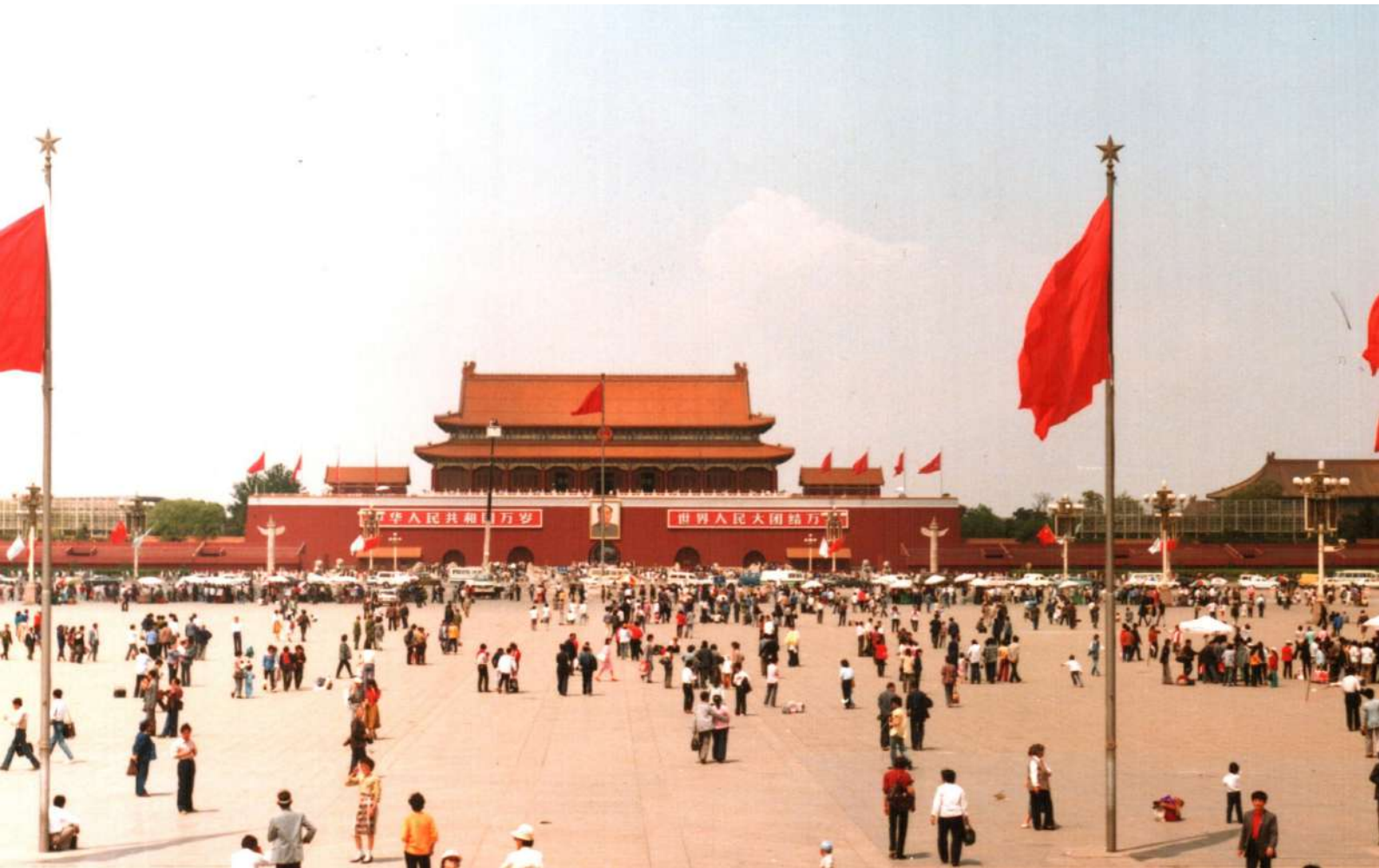

Libye ve slepé uličce? Parlamentní a prezidentské volby v nedohlednu

Arame Diopová

Po deseti letech a dvou občanských válkách se Libye dočkala křehkého míru. Navzdory snaze OSN ale nejsou svobodné parlamentní a prezidentské volby na obzoru. Hlavní politické bloky jsou neústupné ve svých požadavcích, zemi zmítá chaos a hrozí další ozbrojený konflikt.

Dvě občanské války během deseti let

První občanská válka v Libyi začala v roce 2011, kdy byly prodemokratické protesty Arabského jara násilně potlačovány vládou.[1] Stejně jako v dalších arabských zemích, se i občané Libye dožadovali ukončení autoritářské vlády, v jejímž čele stál více než 40 let Muammar Kaddáfí. Povstalci bojující proti jeho režimu se později sjednotili a vytvořili tzv. Přechodnou národní radu (PNR). Díky intervenci mezinárodního společenství a podpoře NATO povstalci postupně získali vojenskou převahu. V říjnu 2011 byl Kaddáfí zavražděn bojovníky domobrany a vítězství PNR předznamenalo naději na prodemokratické směřování země.

V následných volbách do přechodného parlamentu zvítězila liberální strana Spojenectví národních sil a v roce 2012 vznikl parlament – Všeobecný národní kongres (GNC). Než však stihl vypracovat návrh nové ústavy, domnělý klid v Libyi ukončila nová občanská válka, která vypukla v polovině května 2014 na východě země. Jednou z příčin tohoto konfliktu, byla otázka, zda má Libye inklinovat více k islámu či západnímu typu liberální demokracie. Počátek doprovázely ozbrojené střety mezi islamisty a Libyjskou národní armádou (LNA) generála Chalífy Haftara.[2] Později byl zvolen nový prozatímní parlament – Sněmovna reprezentantů. Ta měla nahradit GNC, který však odmítl odstoupit a v Libyi tak paralelně zasedaly dva parlamenty.

Mírová jednání v roce 2015 vedla k vytvoření prozatímní vlády národní jednoty (GNU), která byla podpořena OSN. Přestože GNC ustoupil a byl rozpuštěn, rozepře mezi Sněmovnou reprezentantů a LNA zesilovaly. Sněmovna reprezentantů nakonec GNU odmítla uznat a sestavila vlastní vládu se sídlem v Tobruku. V zemi tak postupně vznikly dvě konkurenční vlády, přičemž každou z nich podporovaly různé milice a státy. Zatímco Sněmovna reprezentantů měla oporu v Rusku, Spojených arabských emirátech, Egyptě či Jordánsku, mezinárodně uznávaná GNU se těšila podpoře OSN, Turecka či Kataru. Ozbrojené střety mezi oběma bloky pokračovaly s přestávkami až do října 2020, kdy se OSN podařilo mezi znesvářenými bloky sjednat příměří. Opět byla ustavena sjednocená přechodná GNU, jejímž předsedou se stal politik a podnikatel Abdal Hamíd Dbaíba.

Demonstranti v Tripolis protestující proti rozdělení země [1]

Nekonečné odkládání voleb: přinese rok 2022 změnu?

O uspořádání parlamentních a prezidentských voleb bylo usilováno za pomoci mise OSN na podporu Libye (UNSMIL) už v roce 2019.[3] K volbám nakonec nedošlo, a to kvůli vojenské ofenzívě na

Tripolis iniciované Chalífou Haftarem. Ozbrojené konflikty nadále pokračovaly a vidina voleb se oddalovala po další dva roky.

Další pokus o uspořádání voleb se uskutečnil v druhé polovině prosince 2021. Sled událostí před plánovaným hlasováním opět vedl k neúspěchu. Parlamentní komise pouhé dva dny před volbami oznámila, že podle aktuálně nastaveného volebního zákona nelze volby uskutečnit. Krátce předtím dokonce šéf Vysoké národní volební komise vydal rozhodnutí o rozpuštění volebních výborů v celé zemi. Další nejasnosti přinesl zákon přijatý Sněmovnou reprezentantů. Dle něj se parlamentní volby měly naplánovat až třicet dní po stanovení data těch prezidentských. Mluvčí Sněmovny reprezentantů však později prohlásil, že měsíc po prezidentských volbách už má být parlament zvolen. Kvůli nejasnostem ohledně volebního procesu byly volby odloženy.

Sněmovna reprezentantů se momentálně snaží předejít jmenování nové smíšené vlády a zároveň plánuje vypracovat vlastní ústavu. Volby chce uspořádat nejdříve v roce 2023. GNU tento plán odmítá. Požaduje konání voleb již tento rok, a to ideálně v červnu, tedy ještě před vznikem nové ústavy a prezidentskými volbami.Snahu o nalezení konsensu také komplikuje nedávné jmenování nového premiéra Sněmovnou reprezentantů. Stal se jím Fathi Bashaga, který má ve funkci nahradit Abdala Hamída Dbaíbu, jemuž dle parlamentu s odkladem voleb vypršel mandát. Dbaíba se však své funkce odmítá vzdát. Hrozí tak, že Libyi opět povedou dva premiéři.

Kontroverzní kandidáti na prezidentský post

Kandidáti z neuskutečněných prosincových prezidentských voleb mají stále ambice se o post ucházet, jakmile budou vyhlášeny nové volby. Kolem některých uchazečů panují kontroverze. Rozpaky vzbuzuje mimo jiné kandidatura syna Muammara Kaddáfího, Sajfa Isláma Kaddáfího, na kterého je od roku 2011 vydán zatykač. Mezinárodní trestní soud (MTS) jej viní ze spáchání zločinů proti lidskosti, kterých se měl dopustit při snaze o potlačení povstání proti jeho otci. V roce 2015 byl Tripoliským soudem dokonce odsouzen k trestu smrti. O dva roky později byl trest zrušen díky amnestii vyhlášené Haftarovou vládou. Volební komise ho kvůli těmto skutečnostem ze seznamu kandidátů na prezidenta vyloučila. To však nemělo dlouhého trvání, Kaddáfí se totiž proti rozhodnutí úspěšně odvolal.

S Kaddáfího kandidaturou nesouhlasila také vojenská prokuratura, která se zároveň vymezila i vůči dalšímu uchazeči, Chalífu Haftarovi. Oba kandidáty obviňuje z páchání válečných zločinů a napojení na ruskou žoldáckou Wagnerovu Skupinu.[4] Právě její příslušníci měli spolu s dalšími zahraničními žoldáky bojovat na Haftarově straně v ofenzívě na Tripolis v letech 2019 a 2020. Překážku v případě kandidatury Haftara představuje i jeho údajné dvojí občanství, které libyjský volební zákon u kandidátů do nejvyššího úřadu vylučuje. Haftar je podezříván, že spolu s libyjským občanstvím má zároveň i americké. Libyjský generál toto tvrzení odmítá a označuje jej za lživé.

Dalším sporným kandidátem na prezidentský post je pak předseda GNU, Abdal Hamid Dbaíba. Podle libyjského volebního zákona musí všichni uchazeči na post prezidenta ukončit svá stávající zaměstnání alespoň tři měsíce před volbami. To však Dbaíba neučinil a funkce premiéra se odmítá vzdát. Oznámení kandidatury Dbaíby bylo též překvapující z důvodu jeho dřívějšího tvrzení, že se voleb na prezidenta účastnit nebude.

Libyjci protestující proti bezpráví v Tripolis [2]

Zklamání mezinárodního společenství

Prosincové volby pro mezinárodní prostředí znamenaly naději na zklidnění situace a nastolení řádu v zemi. Po oznámení zrušení voleb vyjádřila UNSMIL obavy nad dalším vývojem stávající situace v Tripolisu, kde se do ulic opět vydaly ozbrojené skupiny. OSN se navíc obává, že opětovná mobilizace těchto skupin povede k dalšímu konfliktu a měsíce úsilí o stabilizaci a sjednocení země přijdou vniveč.

Absence pokroku vyvíjí tlak na OSN i její zástupce. V roce 2020 se své funkce rozhodl vzdát zmocněnec OSN pro Libyi Ghassan Salamé, který jako důvod uvedl stres. Nahradil jej bývalý slovenský ministr zahraničí Ján Kubiš, který ale na svou funkci bez veřejného uvedení důvodu rezignoval během podzimu 2021, tedy téměř měsíc před plánovaným konáním voleb. Otázkou tedy zůstává, kdo se stane novým zmocněncem UNSMIL. Dočasným mediátorem konfliktu je Stephanie Williams, která zastává funkci zvláštního poradce.

Jmenování nového zmocněnce komplikují i neshody mezi stálými členy Rady bezpečnosti OSN a jejich odlišné preference. Rusko a Čína chtějí, aby byl na post jmenován některý z afrických kandidátů. Neshody ohledně jmenování nového zmocněnce jsou také důvodem, proč Rusko v dubnu prosadilo prodloužení mandátu UNSMIL o tři měsíce. Původně bylo prodloužení plánováno na rok.

Stephanie Turco Williams na tiskové konferenci libyjského fóra pro politický dialog [3]

Vývoj v Libyi zaostává, dokáže někdy využít svůj potenciál?

Pokrok státu je konfliktem zpomalen, ne-li zcela zastaven. Libye, která disponuje velkým ropným a plynovým bohatstvím, by se přitom mohla stát jedním ze stěžejních dodavatelů pro mezinárodní energetický trh, který se otřásá v důsledku války na Ukrajině. Přestože má Libye největší zásoby ropy v Africe s potencionálním ročním obratem dvě miliardy USD, není prozatímní politické vedení schopno tohoto potenciálu využít. Vládě se zatím nedaří zajistit ani základní veřejné služby.

Vnitřní rozvrácenost státu vede k nárůstu nelegálního obchodu s drogami, zbraněmi a nelegální migrace. Pro mnohé z migrantů představuje Libye tranzitní zemi na cestě do Evropy, v zemi se tak rozmáhají sítě převodníků a dalších členů organizovaných zločineckých skupin, které obchodují s lidmi.

Pro Libyjce představují volby jedinou možnost, jak svou situaci změnit. Dle průzkumu se pro možnost hlasování ve volbách zaregistrovalo 40 % občanů. Narůstající napětí ve společnosti spolu s událostmi posledních měsíců ukázaly chaos, ve kterém se země zmítá a křehkost stávajícího příměří. V tuto chvíli je doba, kdy Libyjci budou moci opět vhodit svůj hlas do urny, v nedohlednu.

Poznámky

[1] Arabské jaro označuje vlnu prodemokratických protestů počínaje rokem 2010. Demonstranti se vyhrazovali zejména proti korupci, špatné ekonomické situaci a porušování lidských práv. Protivládní povstání se objevovala napříč blízkovýchodními a severoafrickými zeměmi. Prvotní rebelie vypukly v Tunisku a Egyptě. Později se rozšířily do zemí jako je Jemen, Bahrajn či Libye.

[2] Generál Chalífa Haftar kdysi sloužil v armádě Muammara Kaddáfího, dokud nepřišel o jeho přízeň. Nakonec se v roce 2011 podílel na Kaddáfího svrhnutí.

[3] Mise OSN na podporu Libye (UNSMIL) má za cíl pomoci Libyi s tranzicí k demokracii. Dále má UNSMIL mimo jiné v zemi poskytovat humanitární pomoc, monitorovat lidskoprávní situaci a podporovat boj proti nekontrolavetelnému šíření zbraní.

[4] Wagnerova skupina je proruská žoldácká organizace. Skupina se aktivně účastní ozbrojených konfliktů mimo Libyi, například v Sýrii či na Ukrajině. Konání jejích žoldáků bývá pod zříváno z porušování lidských práv a válečných zločinů.

Zdroje

Africanews with AFP. Libya's interim Prime Minister Abdul Hamid Dbeibah to run for president. Africanews, 22. listopadu 2021

(https://www.africanews.com/2021/11/22/libya-s-interim-prime--minister-abdul-hamid-dbeibah-to-run-for-president/)

Al-Ghwell, Hafed. The prospects for elections in Libya remain slim to none. web Arabnews, 2. dubna 2022

(https://www.arabnews.com/node/2055671)

AlJazeera. Libya's Fayez al-Sarraj calls for elections in 2019 to end war. AlJazeera News, 16. června 2019

(https://www.aljazeera.com/news/2019/6/16/libyas-fayez-al-sarraj--calls-for-elections-in-2019-to-end-war)

AMO. Backround report. UNSC. Současná bezpečnostní situace v Libyi. Asociace pro mezinárodní otázky (AMO), 2015

(https://www.studentsummit.cz/wp-content/uploads/2019/02/PSS-Soucasna-bezpecnostni-situace-v-Libyi-UNSC.pdf)

Assad, Abdulkader. Wagner founder says international community is Libya's main enemy. The Libya Observer News, 27. prosince 2021

(https://www.libyaobserver.ly/news/wagner-founder-says-international-community-libyas-main-enemy)

Barabanov, Ilya, Ibrahim, Nader. Wagner: Scale of Russian mercenary mission in Libya exposed. BBC News, 11. dubna 2021

(https://www.bbc.com/news/world-africa-58009514)

Brychta, Filip. Kaddáfího syn Sajf Islám kandiduje na prezidenta Libye. Je další roztržkou křehké jednoty. web Voxpot, 17. listopadu 2021

(https://www.voxpot.cz/kaddafiho-syn-sajf-islam-kandiduje-na-prezidenta-libye-je-dalsi-roztrzkou-krehke-jednoty/)

Diden, Anouar. Libya: Khalifa Haftar, a passport that could cost him dearly. The Journal of Africa, 29. dubna 2022

(https://lejournaldelafrique.com/en/libye-khalifa-haftar-un-passeport-qui-pourrait-lui-couter-cher/)

Egypt Today. Seif al-Islam Gaddafi back in Libya's presidential race after appeal is accepted. Egypt Today Magazine, 4. prosince 2021

(https://www.egypttoday.com/Article/1/110525/Seif-al-Islam-Gaddafi-back-in-Libya-s-presidential-race)

Hosenseidlová, Petra. Libye odkládá výběr nového prezidenta, komise navrhuje volby za měsíc. Česká televize, 22. prosince 2021

(https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/3418280-libye-odklada-vyber-noveho-prezidenta-komise-navrhuje-volby-za-mesic)

HRW. Death of a Dictator. Bloody Vengeance in Sirte. Human Rights Watch, 16. října 2016

(https://www.hrw.org/report/2012/10/16/death-dictator/bloody--vengeance-sirte)

IIS. Libya's new period of uncertainty. International Institute for Strategic Studies, 30. dubna 2022

(https://www.iiss.org/publications/strategic-comments/2022/libyas-new-period-of-uncertainty)

MinutaN. RB OSN kvůli výhradám Ruska prodloužila své misi v Libyi mandát jen o tři měsíce. Deník N, 29. dubna 2022

(https://denikn.cz/minuta/869835/)

SCR. Libya: Briefing and Consultations. Security Council Report, 15. března 2022

(https://www.securitycouncilreport.org/whatsinblue/2022/03/libya-briefing-and-consultations-5.php)

SCR. Africa: Libya. Security Council Report, 31. března 2022

(https://www.securitycouncilreport.org/monthly-forecast/2022-04/libya-29.php)

Sobola, Ondřej. Libye patřila k nejbohatším zemím Afriky, nyní složitě hledá cestu k míru. Česká televize, 17. března 2021

(https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/3277596-libye-patrila-k-nejbohatsim-zemim-afriky-nyni-slozite-hleda-cestu-k-miru)

UN. Ms. Stephanie Williams of the United States - Special Adviser on Libya. United Nations Secretary General, 6. prosince 2021

(https://www.un.org/sg/en/content/sg/personnel-appointments/2021-12-06/ms-stephanie-williams-of-the-united-states--special-adviser-libya%C2%A0)

Zeidan, Adam. Arab Spring. Pro-democracy protests. Encyclopedia Britannica, (https://www.britannica.com/event/Arab-Spring)

Fotografie

[1] Demonstranti v Tripolis protestující proti rozdělení země. La Libye manifeste contre le fédéralisme et la division (6841486182), autor: Magharebia, 9. březen 2012, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY 2.0.

[2] Libyjci protestující proti bezpráví v Tripolis. Libyan Protesters Demand Security in Tripoli, autor: UN Photo/ lason Foounteen, 7. prosinec 2011, zdroj: Flickr, CC BY-NC-ND 2.0.

[3] Stephanie Turco Williams na tiskové konferenci libyjského fóra pro politický dialog. Press conference Libyan Political Dialogue Forum, autor: UN Photo/Jean Marc Ferré, UN Geneva, 5. únor 2021, zdroj: Flickr, CC BY-NC-ND 2.0.

[4] Škody, které napáchala občanská válka v Tripolis. Civil war damage in Tripoli, autor: FunkMonk, 2011, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY 3.0.

Škody, které napáchala občanská válka v Tripolis [4]

Aktuality sekce Mezinárodní politika byznys a lidská práva

Ondrej Kaška

Bezpečnostní pakt mezi Čínou a Šalamounovými ostrovy: ohrozí geopolitickou stabilitu v Pacifiku?

Čína podepsala v polovině dubna rozsáhlý bezpečnostní pakt se Šalamounovými ostrovy, zemí, která má necelých 700 tisíc obyvatel. Oznámení přišlo několik hodin poté, co Spojené státy americké informovaly o svém záměru poslat své vysoce postavené úředníky na ostrovní stát kvůli obavám, že by zde Peking mohl vytvořit vojenskou základnu. Znepokojení vyvolal dokument také u australské vlády. Té se nelíbí, že by pakt umožňoval přítomnost čínských vojenských jednotek a dalších ozbrojených složek na území, které se nachází necelé 2000 km od pobřeží Austrálie.

Návrh dohody unikl na veřejnost již v březnu a vzbudil pozornost všech zemí Čtyřstranného bezpečnostního dialogu,[1] jehož stranami jsou vedle Austrálie a Spojených států amerických také Japonsko a Indie. Podle znění uniklého dokumentu by totiž na žádost Šalamounových ostrovů mohla být na ostrově nasazena ozbrojená čínská policie, aby udržela „sociální pořádek“. Charles Edel, australský poradce Centra pro strategická a mezinárodní studia upozornil, že Čína rozšiřuje svůj vliv po celém Tichomoří posledních deset let. Uzavřením dohody se Šalamounovými ostrovy je tak podle něj Peking o krok blíž k možnosti vytvořit si vojenskou základnu v regionu. Šalamounský premiér Manasseh Sogavare v reakci na obavy států ale uvedl, že nemá v plánu dovolit Číně vybudovat vojenskou základnu v jeho zemi.

Premiér Šalamounových ostrovů Manasseh Sogavare [1]

Rusové zabili přes dvacet čtyři tisíc syrských civilistů, uvedla Airwars

Dle zprávy neziskové organizace Airwars bylo od začátku ruské vojenské intervence v Sýrii v roce 2015 ruskými silami zabito 24 743 civilistů a více než 43 tisíc bylo zraněno. Údaje platné ke konci března tohoto roku organizace opírá o více než 61 tisíc zdrojů. Dodává, že Rusko dosud veřejně nepřijalo odpovědnost za smrt jediného civilisty.

Občanská válka v Sýrii trvá od roku 2011, kdy původní demonstrace v rámci Arabského jara přerostly v občanskou válku mezi syrskými povstalci a tamním prezidentem Bašárem al-Asadem. Významnou roli sehrál v konfliktu také Islámský stát. V roce 2015 se do bojů zapojilo Rusko. To pomohlo Bašáru al-Asadovi získat zpět téměř celou zemi z rukou povstalců. Podle Airwars Rusko během sedmi let bombardovalo nemocnice, školy a další civilní cíle po celé zemi.

Proces s podezřelými z vraždy novináře Chášakdžího přesunulo Turecko do Saúdské Arábie

Turecký soud nařídil přesunout proces ve věci vraždy saúdskoarabského novináře Džamála Chášakdžího do Saúdské Arábie. Panel tureckých soudců tak vyhověl žádosti žalobce, který argumentoval

tím, že žádný z dvaceti šesti saúdskoarabských podezřelých nebyl v turecké vazbě. O převod požádala Saúdská Arábie již v březnu tohoto roku. Turecký ministr spravedlnosti Bekir Bozdag žádost podpořil. Média upozornila, že rozhodnutí přišlo v době, kdy se turecký prezident Recep Tayyip Erdogan snaží o zlepšení vztahů se Saúdskou Arábií. Přitom to byl právě Erdogan, kdo v roce 2018 prohlásil, že rozkaz zabít Chášakdžího přišel z nejvyšších pater saúdské vlády.

Lidskoprávní organizace s přesunem procesu nesouhlasí a poukazují na to, že Saudská Arábie nebude schopná zajistit spravedlivý proces s údajnými vrahy novináře. Mimo jiné argumentují zjištěním amerických zpravodajských služeb z roku 2018. Ty vraždu spojovaly se saúdskoarabským korunním princem Muhammedem bin Salmánem.

Současná generální tajemnice Amnesty International Agnès Callamard uvedla, že postup Turecka je zničující ranou pro všechny, kteří na případu pracovali. Krok označila za zbabělý, spravedlnost popírající a bezpáteřní. Organizace Human Rights Watch vyzvala tureckou vládu, aby od plánu upustila.

Domorodé rezervace zpomalují odlesňování v Brazílii a jsou také tématem blížících se prezidentských voleb

Brazilci v posledních třiceti letech odlesnili plochu o rozloze 69 milionů hektarů. To odpovídá velikosti téměř devíti Českých republik. Podle zjištění iniciativy MapBiomas [2] bylo však jen 1,6 % odlesněné plochy součástí území označovaných jako domorodé rezervace. Ty jsou totiž státem chráněné a nelze na nich provádět těžbu. Za to více než dvě třetiny vykácených lesů se nacházelo na soukromých pozemcích. Podle koordinátora projektu Tassa Azeveda satelitní snímky prokazují, že původní obyvatelé zpomalují ničení Amazonie.

Tato zpráva, podobně jako mnohé další, ukazuje, že ochrana původních území je jedním z nejúčinnějších způsobů, jak zpomalit rozsáhlé ničení lesů. Ty jsou přitom životně důležité pro snížení dopadů klimatických změn, které způsobuje člověk svojí činností.

V Brazílii tvoří domorodé rezervace téměř 14 % území a nachází se na nich bezmála čtvrtina původní vegetace.

Přesto jsou i tato chráněná místa v ohrožení. Brazilský pravicový prezident Jair Bolsonaro totiž v předvolební kampani v roce 2018 slíbil, že nedovolí, aby vznikaly další domorodé rezervace. Po svém zvolení dokonce urychlil kácení největšího deštného pralesa na světě. Svůj postoj přitom odůvodňuje potřebou hospodářského rozvoje.

V říjnu tohoto roku proběhnou v Brazílii prezidentské volby. Jedním z volebních témat je právě ochrana domorodých území. Levicový kandidát a bývalý prezident Luiz Inácio Lula de Silva narozdíl od Bolsonara domorodé národy podporuje a slíbil, že zastaví nelegální těžbu v rezervacích. Podle květnových předvolebních průzkumů si drží dvacetiprocentní náskok před současným prezidentem.

Sedmnáct novinářů bylo zadrženo v Somalilandu během jediného dne, tři jsou stále ve vazbě

V Hargeyse, hlavním městě mezinárodně neuznané republiky Somaliland, které leží na severu Somálska, bylo v polovině dubna během jediného dne zadrženo sedmnáct novinářů. Bezprecedentní zatýkání začala policie poté, co reportéři informovali o nepokojích v hlavní věznici v Hargeyse.

Odlesňování brazilských lesů [2]

Reportéři bez hranic spolu s místními partnery, jako je Národní svaz somálských novinářů, vyzvali k propuštění reportérů. O pět dní později byla většina z nich skutečně propuštěna, tři novináři však ve vazbě zůstali bez vysvětlení důvodu. Tamní vláda a bezpečnostní složky se k zatýkání zatím nevyjádřily.

Somálsko je podle žebříčku organizace Reportérů bez hranic řazeno na 161. příčku z celkových 180 ve světovém indexu svobody tisku. Nejhorší situace je pak právě v samotném Somalilandu, kde bylo zatčeno 12 novinářů.

Poznámky

[1] Čtyřstranný bezpečnostní dialog je neformální iniciativa pro strategickou spolupráci v oblasti Indického a Tichého oceánu. Vznikla v roce 2007, v době ekonomického a vojenského růstu čínského vlivu v oblasti. Čínská vláda skupinu označila za „asijské NATO“.

[2] MapBiomas je iniciativa organizace Greenhouse Gas Emissions Estimation System. Na její činnosti se podílí nevládní organizace, univerzity a technologické společnosti.

Zdroje

Airwars Syria team. Patterns of civilian harm from Russia´s military actions in Syria (2015-2022). Airwars.org. 24. březen 2022 (https://airwars.org/news-and-investigations/patterns-of-civilian-harm-from-russias-military-actions-in-syria-2015-2022/).

Al Jazeera. Brazil´s Lula promises to stop illegal mining on Indigenous lands. 12. duben 2022 (https://www.aljazeera.com/news/2022/4/12/brazil-lula-promises-to-stop-illegal-mining-on-indigenous-lands).

Al Jazeera. China says it has signed security pact with Solomon Islands. 19. duben 2022 (https://www.aljazeera.com/news/2022/4/19/china-says-it-has-signed-security-pact-with-solomon-islands).

Al Jazeera. Indigenous lands block deforestation in Brazil, new study finds. 19. duben 2022. (https://www.aljazeera.com/news/2022/4/19/indigenous-lands-block-deforestation-in-brazil-new-study-finds).

Al Jazeera. Turkey suspends Khashoggi trial, transfers it to Saudi Arabia. 7. duben 2022 (https://www.aljazeera.com/news/2022/4/7/turkey-suspends-trial-of-saudi-suspects-in-khashoggi-killing).

Colm, Quinn. China and the U.S. Face Off Over the Solomon Islands. Foreign Policy. 19. duben 2022 (https://foreignpolicy.com/2022/04/19/solomon-islands-australia-china-washington/).

Graham-Harrison, Emma; Dyke, Joe. How Russia is using tactics from the Syrian playbook in Ukraine. The Guardian. 24. březen 2022 (https://www.theguardian.com/world/2022/mar/24/how-russia-is-using-tactics-from-the-syrian-playbook-in-ukraine).

Hurst, Daniel. Australia ´deeply disappointed´ by signing of Solomon Islands´ security pact with China. The Guardian. 19. duben 2022 (https://www.theguardian.com/australia-news/2022/apr/19/china-and-solomon-islands-sign-security-deal-chinese-foreign-ministry-says).

Reporters without borders. Massive wave of arrests in Somaliland : 14 journalists behind bars. RSF Publishing. 14. duben 2022 (https://rsf.org/en/news/massive-wave-arrests-somaliland-14-journalists-behind-bars).

Somali Journalist Syndicate. ALERT: Somaliland court frees 12 journalists, three remain detained over unspecified reasons. 19. duben 2022 (https://sjsyndicate.org/2022/04/19/alert-somaliland-court-frees-12-journalists-three-remain-detained-over-unspecified-reasons/).

Timur, Safak; Hubbard, Ben. Turkey Transfers Khashoggi Murder Trial to Saudi Arabia. 7. duben 2022 (https://www.nytimes.com/2022/04/07/world/middleeast/khashoggi-murder-trial-turkey-saudi-arabia.html).

Fotografie

[1] Premiér Šalamounových ostrovů Manasseh Sogavare. 09.26 In his speech at the state banquet, Prime Minister Sujawari of Solomon Islands said that in the face of difficult times, he is very grateful to Taiwan for all kinds of support and friendship to Solomon Islands. In the future, only through bilateral exchanges and cooperation between Taiwan and Somalia can we achieve our common goals, autor: Presidential Palace, 26. září 2017, zdroj: Flickr, CC BY 2.0.

[2] Roční výročí vraždy Džamála Chášakdžího si lidé připomněli v americkém Capitol Hill. Justice for Jamal- The United States and Saudi Arabia One Year After the Khashoggi Murder, autor: April Brady/Project on Middle East Democracy, POMED, 26. září 2019, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY 2.0.

[3] Odlesňování brazilských lesů. MadeiraDesmatamentoWilsonDiasAgenciaBrasil, autor: Wilson Dias/Agencia Brasil, 23. březen 2008, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY 3.0 BR.

Roční výročí vraždy Džamála Chášakdžího si lidé připomněli v americkém Capitol Hill [3]

4) Česká republika a lidská práva

Vedoucí sekce: Lucie Nechvátalová a Pavel Doubek

Výbor pro lidská práva a moderní technologie: právo a digitální věk

Veronika Nováková

Virtuální prostor a moderní technologie jsou každodenní součástí života řady lidí. Na jednu stranu člověku mohou značně ulehčit život, avšak zároveň představují oblast, v níž může docházet i k zásahům do lidských práv. V ČR tuto oblast pravidelně sleduje Výbor pro lidská práva a moderní technologie, který se naposledy sešel v únoru letošního roku.

Vztah lidských práv a moderních technologií tvoří v posledních letech velmi diskutované téma napříč státy celého světa.[1] V ČR je toto téma živější v důsledku pandemie COVID-19, kdy byla velká část společnosti nucena v oblasti vzdělání, zaměstnání apod. fungovat v online světě. Dále i současná válka na Ukrajině přispěla dalšími otázkami na toto téma, a to především v souvislosti s šiřiteli dezinformací či možným kriminalizováním určitých projevů na internetu.

Od roku 2021 v ČR funguje jako stálý orgán Rady vlády pro lidská práva Výbor pro lidská práva a moderní technologie (dále jen „Výbor“). Ten se pravidelně schází za účelem projednání zásadních otázek ohledně vztahu lidských práv a moderních technologií. Poslední zasedání Výboru proběhlo 7. února 2022 a rozebíraly se zde zejména otázky týkající se Národního plánu obnovy a svobody slova na internetu.

Jaká je úloha Výboru pro lidská práva a moderní technologie?

V roce 2019 fungoval Výbor jako pracovní skupina Rady vlády. V roce 2020 přijal Technologické desatero,[2] které řeší problémy online světa, jež se v ČR projevily v důsledku zavedení proticovidových opatření. Jelikož se jeho činnost osvědčila, byl poté povýšen na stálý orgán Rady vlády pro lidská práva mající podobu výboru.

Ilustrační fotografie [1]

Ve výboru se sdružují odborníci ze státního, akademického, neziskového i soukromého sektoru. Jeho hlavním úkolem je sledovat oblast potenciálních i reálných zásahů do lidských práv způsobených užíváním nových moderních technologií a doporučovat možné změny v dosavadní praxi. Konkrétní otázky, které jsou nebo mohou být Výborem řešeny, jsou např. ochrana soukromí na internetu, zpracovávání osobních údajů, diskriminace osob bez odpovídajícího připojení, sdružování osob ve virtuálním prostoru.

Národní plán obnovy: doporučení Výboru k pilíři č. 1 a č. 3

Národní plán obnovy [3] představuje plán reforem a investic v ČR za účelem zmírnění dopadů pandemie COVID-19. Je tvořen šesti pilíři, přičemž jeho hlavním cílem je podpora ekonomiky a české společnosti jako celku. S ohledem na to, že Národ-

ní plán obnovy zahrnuje aktivity s přímým dopadem na lidská práva, zabýval se jím Výbor již od podzimu roku 2021. Doporučení Výboru [4] byla finalizována v únoru letošního roku a týkají se zejména pilíře č. 1 (digitální transformace) a pilíře č. 3 (vzdělání a trh práce).

Ve vztahu k prvnímu pilíři se Výbor věnoval kupříkladu nutnosti digitalizace chodu soudních a správních orgánů, jelikož v opačném případě by hrozilo omezení práva na spravedlivý proces. Tímto Výbor reagoval především na nedostatečnou připravenost státu v době platnosti proticovidových opatření, kdy např. řada soudních sporů nemohla být řešena, jelikož online soudní jednání nemají v ČR žádnou tradici.

Zároveň ale Výbor zdůraznil, že by vedle moderních technologií měly být zachovány i nedigitální alternativy, a to z důvodu zachování rovnosti přístupu v jeho nejširším pojetí. Jinak by totiž hrozila diskriminace osob bez odpovídajícího připojení k internetu, technického vybavení, odpovídajících dovedností apod.

K třetímu pilíři Výbor navrhl větší zaměření se na vzdělání v oblasti bezpečnosti, tedy aby zaměstnanci využívali digitální technologie takovým způsobem, aby neohrožovali např. bezpečnost zpracování osobních údajů. Dále kladl důraz na rovný přístup ke vzdělání, tedy že by studijní obory měly být co nejvíce uzpůsobeny za pomoci moderních technologií tak, aby se např. osoby s pohybovým omezením mohly vzdělávat ze svého sociálního prostředí.

Ilustrační fotografie [2]

Jeden z bodů Doporučení tvořila i otázka work-life balance. Práce v tzv. hybridním modelu (částečně z domova a kanceláře) na jednu stranu zvyšuje pracovní zapojení např. rodičů pečujících o děti a jejich možnost realizovat svá základní práva a svobody včetně práva na zaměstnání či práva na vzdělání, na druhou stranu jim však tímto vzniká řada nákladů (např. energie vynaložená v domácnosti namísto pobytu v kanceláři). Toto by dle Výboru mělo být spravedlivě řešeno takovým způsobem, který nebude překážkou pro využívání tohoto modelu výkonu práce.

Online prostor a svoboda projevu

Svoboda slova na internetu je již dlouhodobě diskutovaným tématem.[5] Výborem bylo upozorněno na skutečnost, že současná česká legislativa není dostatečně připravena na všechna rizika související s vývojem platforem a sociálních sítí. Konkrétně byla uvedena rizika jako šíření nezákonného obsahu nebo úmyslné zasahování do služeb platformy s širokými dopady (např. při volebních procesech). Za tímto účelem Výbor navrhl opatření, která by měla vést nejen k prevenci uvedených rizik, ale také k vytvoření svobodnějších a demokratičtějších platforem.

Platformy by mohly být dle Výboru vnímány jako určitá infrastruktura, která by na jedné straně musela splňovat určitá procesní pravidla stanovená státem např. skrze zákony, avšak zároveň by zůstala zachována její neutralita vůči názorům uživatelů. Hlavní body doporučení Výboru představují zejména nutnost zaručení důsledné ochrany svobody projevu v legislativě, jasné vymezení pravidel pro postup orgánů veřejné správy, transparentnost pravidel provozování digitálních platforem a zaručení vymahatelnosti svobody projevu včetně soudního přezkumu.

Dle Výboru by měl být kupříkladu zaveden proces nahlašování a moderování příspěvků, aby se předešlo možnému šíření nezákonného obsahu. Zároveň by však mely být dodržovány zásady transparent-

nosti, tedy mělo by být všem jasné, jakým způsobem k moderování příspěvků bude docházet, aby jednání ze strany příslušných orgánů nebylo svévolné.

Pro úplnost je k této oblasti třeba dodat, že v souvislosti se současným děním na Ukrajině se v České republice ještě více projevila nutnost boje proti dezinformacím na internetu. Z toho důvodu vláda v březnu tohoto roku jmenovala zmocněnce pro média a dezinformace.[6] Zároveň Ministerstvo spravedlnosti připravuje zákon, který zajistí možnost vypnutí dezinformačních serverů a další zásahy proti šiřitelům závažných dezinformací.[7]

Moderní technologie a lidská práva: téma následujících let

Výbor oficiálně sice funguje něco málo přes rok, avšak již nyní je zřejmé, že jeho činnost bude v ČR do budoucna stále důležitá. Moderní technologie se rychlým tempem vyvíjejí dopředu, čímž se i zvyšují veškerá možná rizika a s nimi související zásahy do lidských práv.

ČR již nyní řeší důležité otázky související se vztahem mezi lidskými právy a virtuálním prostorem, přičemž nárůst těchto otázek a nutnost hledání jejich řešení lze v následujících letech téměř s jistotou očekávat. Výbor by tak mohl svými doporučeními do budoucna minimálně přispět k vývoji právního rámce tzv. digitálního věku.

Sídlo Rady vlády pro lidská práva [3]

Poznámky

[1] Např. Jan Lhotský: Umělá inteligence a lidská práva – obor budoucnosti? 2. dubna 2020 (https://jinepravo.blogspot.com/2020/04/jan-lhotsky-umela-inteligence-lidska.html)

[2] Technologické desatero (https://www.vlada.cz/assets/ppov/rlp/vybory/Pro_lidska_prava_a_modern_technologie/Ze_zasedani_vyboru/Technologicke-desatero.pdf)

[3] Informace k Národnímu plánu obnovy jsou přístupné zde: https://www.planobnovycr.cz

[4] Doporučení Výboru LP-TECH k Národnímu plánu obnovy (https://www.vlada.cz/assets/ppov/rlp/vybory/Pro_lidska_prava_a_modern_technologie/Ze_zasedani_vyboru/Doporucenii-k-Narodnimu-planu-obnovy.pdf)

[5] Zabývá se jím i platforma https://svobodaslova.online

[6] Zmocněncem pro média a dezinformace byl jmenován Michal Klíma. Vedle toho působí také jako novinář, předseda správní rady Nadačního fondu obětem holocaustu a místopředseda správní rady Nadačního fondu nezávislé žurnalistiky.

[7] K tomuto blíže např. Koutník, O. Vypneme dezinformační weby, chystáme k tomu zákon, plánuje ministr, 21. března 2022 (https://www.seznamzpravy.cz/clanek/domaci-kauzy-vypneme-dezinformacni-weby-chystame-k-tomu-zakon-planuje-ministr-194370)

Zdroje

Zápis ze zasedání Výboru pro lidská práva a moderní technologie, 7. února 2022 (https://www.vlada.cz/assets/ppov/rlp/vybory/Pro_lidska_prava_a_modern_technologie/Ze_zasedani_vyboru/Zapis-ze-zasedani-Vyboru-LP-TECH_07-02-22.pdf)

Zápis ze zasedání Výboru pro lidská práva a moderní technologie, 6. prosince 2021 (https://www.vlada.cz/assets/ppov/rlp/vybory/Pro_lidska_prava_a_modern_technologie/Ze_zasedani_vyboru/Zapis-ze-zasedani-Vyboru-LP-TECH_06-12-21-.pdf)

https://digital-strategy.ec.europa.eu/cs/node/27

Projekt Umělá inteligence a lidská práva: rizika, příležitosti a regulace (https://www.ambis.cz/umela-inteligence-a-lidska-prava-rizika-prilezitosti-a-regulace)

Úřad vlády. Vládní zmocněnec pro oblast médií a dezinformací, 24. března 2022 (https://www.vlada.cz/cz/ppov/zmocnenci_vlady/vladni-zmocnenec-pro-oblast-medii-a-dezinformaci-194841/)

Fotografie:

[1] Ilustrační fotografie. Father working on laptop at home with son and daughter in background., autor: Nenad Stojkovic, 7. březen 2021, zdroj: Flickr, CC BY 2.0.

[2] Ilustrační fotografie. facebook privacy, autor: Stock Catalog, Thought Catalog, prosinec 2018, zdroj: Flickr, CC BY 2.0.

[3] Sídlo Rady vlády pro lidská práva. Boat Bohemia on the Vltava River, Prague. autor: Jim Linwood, 9. červenec 2008, zdroj: Flickr, CC BY 2.0.

Menšina Ústavního soudu: „Na území České republiky se lidé dělí na ženy a muže."

Kateřina Ochodková

Ústavní soud na konci března vyhlásil dlouho očekávané rozhodnutí ve věci ústavní stížnosti transgender osoby T. H., spojené s návrhem na zrušení podmínky chirurgické sterilizace pro úřední změnu pohlaví.

Pro zrušení ustanovení občanského zákoníku (dále „OZ"),[1] podle kterého *„změna pohlaví člověka nastává chirurgickým zákrokem při současném znemožnění reprodukční funkce a přeměně pohlavních orgánů,"* bylo osm ústavních soudců. K dosažení kvalifikované většiny devíti ústavních soudců nutné pro zrušení právního předpisu nebo jeho ustanovení tedy chyběl jediný hlas.[2] „Vítězné" stanovisko sepsala tzv. relevantní menšina šesti ústavních soudců a rozhodnutí bylo vyhlášeno jako nález sp. zn. Pl. ÚS 2/20 (dále „nález").[3]

Kdo je T. H. a proč se obrátila na Ústavní soud

T. H., nebinární osoba narozena jako muž, předmětný zákrok nepodstoupila. Úředně je tak mužem a nositelkou mužského rodného čísla. U správních orgánů se neúspěšně domáhala změny rodného čísla na ženskou formu, poté se neúspěšně bránila ve správním soudnictví. U Ústavního soudu se domáhala zrušení předmětného ustanovení pro jeho tvrzenou protiústavnost.[4] Ústavnímu soudu mimo předmětné ustanovení navrhla ale zrušit i ustanovení zákona o evidenci obyvatel upravující způsob, jakým jsou přidělována rodná čísla [5] a ustanovení zákona o specifických zdravotních službách podrobněji upravující podrobnosti požadované operace.[6]

Menšina soudu řešila rodná čísla, podmínku chirurgické sterilizace nikoli

Podle Ústavního soudu bylo nadbytečné zabývat se podmínkou chirurgické sterilizace, neboť návrh vzešel z řízení týkající se otázky změny rodného čísla. Dle Ústavního soudu měla navrhovatelka současnou podobu rodných čísel za neústavní, neboť ta rozlišovala mezi muži a ženami. Ústavní soud tak měl zrušit „ženskou" podobu rodného čísla a přinutit správní orgán, aby navrhovatelce přidělil „neutrální" podobu rodného čísla, eventuelně „ženskou" podobu rodného čísla. Tuto nekonzistenci požadavku navrhovatelky zkritizoval tak, že *„navrhovatel shledává neústavním, že nemá rodné číslo v podobě, kterou shledává neústavní"*.

Nález byl vyhlášen na Mezinárodní den viditelnosti transgender osob [1]

Jelikož se však *„na území České republiky lidé dělí na ženy a muže"*, nebylo dle něj binární pojetí podoby rodných čísel neústavní. Uznání existence žen a mužů nebylo ústavně problematickým i proto, že ústavní pořádek existenci žen a mužů předvídal. Bylo pak *„logické, že stát informaci o pohlaví, tedy o tom, zda je člověk mužem, nebo ženou, v určité formě zaznamenává"*.

„Nejde tedy o to, že by pohlaví v rodném čísle bylo v rozporu s vnitřními pocity člověka, zkrátka jen obsahuje informace o jiných skutečnostech, než je nositelova „pohlavní identita“. Tím, že stát v rodném čísle zachytává informaci o pohlaví člověka, nikterak nepředurčuje, jakým způsobem na sebe člověk nahlíží nebo nahlížet má,“ uvedl Ústavní soud a varoval před *„politizací Ústavního soudu v případě judicializace těchto otázek“*.

Odlišné stanovisko Kateřiny Šimáčkové

Původní soudkyně zpravodajka Kateřina Šimíčková kritizovala menšinu za to, že přezkoumávala odlišné ustanovení právního řádu, než měla. Ustanovení zákona o evidenci obyvatel upravující podobu rodného čísla nebylo v dané věci správními orgány ani správními soudy vůbec aplikováno, k přidělení nového rodného čísla navrhovatelce nedošlo. Podle ní menšina přezkoumávala ustanovení bez naplnění procesních předpokladů, Podle ní tak *„otázka, jaká pohlaví český právní řád rozeznává, byla irelevantní“*.

Správně mělo být přezkoumáno ustanovení § 29 odst. 1 OZ, *„které naopak jako jediné nutně aplikováno být muselo“*. Podmínka chirurgické sterilizace byla podle ní protiústavní, k čemuž poskytla obsáhlou argumentaci.

„Vítězné“ stanovisko sepsala tzv. relevantní menšina [2]

Předně tento zákrok, který mohl *„způsobit dotčeným jednotlivcům nepřijatelné utrpení a ponížení“*, nebyl potřebný, neboť existovaly mírnější, ale stále objektivní, prostředky, které bylo možné využít, jako např. znalecké posouzení, případně mírnější chirurgické zákroky. Současná právní úprava však bezvýjimečně požadovala, aby závažný operativní zákrok spočívající v odstranění dělohy, nebo varlat, podstoupily nejen osoby, které si jej prostě nepřály podstoupit, ale i osoby neplodné nebo ty, které tak nemohly učinit ze zdravotních důvodů.

Zásadní výtku vznesla Kateřina Šimáčková vůči menšině kvůli tomu, že se nevypořádala s judikaturou Evropského soudu pro lidská práva (dále “ESLP”), naopak ji odmítla i přes to, že nepředložila jediný důvod pro její nenásledování. Podle ustálené judikatury štrasburského soudu měly v této otázce smluvní státy Evropské úmluvy pro lidská práva jen úzký prostor pro uvážení. Jeho několikrát potvrzené rozhodnutí ve věci A. P., Garçon and Nicot proti Francii přitom chirurgické zákroky vedoucí ke sterilizaci v případě změny pohlaví vyloučilo.[7]

Odlišné stanovisko šestice ústavních soudců

Podle Vojtěcha Šimíčka, Ludvíka Davida, Jaromíra Jirsy, Pavla Šámala, Davida Uhlíře a Jiřího Zemánka mělo být ustanovení § 29 odst. 1 občanského zákoníku pro rozpor s čl. 7 odst. 1 Listiny zrušeno, neboť neobstálo v testu proporcionality. Podmínku chirurgické sterilizace pro úřední změnu pohlaví seznali za nepřiměřenou.

Pro to, aby nedocházelo ke zneužívání úřední změny pohlaví, bylo totiž možno volit mírnější postupy, například využít diagnostické posudky či časový test. Ty by *„prokázaly nezvratnost přesvědčení dotčeného jednotlivce ohledně změny jeho pohlaví“*. Česká právní úprava navíc nekorespondovala s judikaturou Evropského soudu pro lidská práva, *„o jejíž přenositelnosti do českého právního řádu na rozdíl od menšiny Ústavního soudu neměli pochyb“*.

Taktéž poukázali na nutnost skutečné ochrany základních práv osob náležejících ke specifické menšině. Stejně jako menšina Ústavního soudu zastávali k „judicializaci základních otázek týkajících se člověka jako biologického druhu“ zdrženlivější postoj, neboť o těchto otázkách měli spíše než soudy rozhodovat volení zástupci, či přímo občané v referendu, v tomto případě však měla být soudní ochrana poskytnuta. Šlo totiž o specifický problém, který byl pro většinu okrajovým tématem.

První zhodnocení nálezu: vyhýbavý, necitlivý, ignorující judikaturu ESLP a politický

Vůči nálezu byla vznesena pozatím jen kritika. Jako první formou blogu na nález reagovaly Sarah Ouředníčková a Zuzana Vikarská. Upozornily, že nález byl vyhlášen v Mezinárodní den viditelnosti transgender osob, především jej označily za *„vyhýbavý, necitlivý, judikaturu ESLP ignorující a politický“*. Formou blogu vyjádřil později své kritické poznámky k nálezu i Pavel Doubek, který upozornil na dosavadní dobrou reputaci Ústavního soudu stran respektu k judikatuře ESLP, avšak zároveň varoval před podceněním případného zvratu tohoto přístupu v budoucnu.

S názory vyjádřenými v obou příspěvcích souzním. Mám za to, že zdařile popisují slabá místa argumentace menšiny Ústavního soudu. Vytýkat jí totéž potřetí by tak bylo zbytečné. Závěrem je tak možné snad jen vyjádřit přání, aby byl budoucí Ústavní soud složen z takových soudců, kteří by, pokud by se již rozhodli nerespektovat judikaturu ESLP, se svůj názor alespoň pokusili obhájit a neutíkali zcela jinam. Lépe však z takových soudců, kteří k ní respekt mají.

Poznámky

[1] § 29 odst. 1 zákona. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů.

[2] § 13 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů..

[3] Nález Ústavního soudu ze dne ze dne 9. listopadu 2021, sp. zn. Pl. ÚS 2/20.

[4] Navrhovatelka si přála být oslována v ženském rodě, proto tak v článku činím.

[5] § 13 odst. 301/2000 Sb., o matrikách, ve znění pozdějších předpisů.

[6] § 21 odst. 1 zákona č. 373/2011 Sb. o specifických zdravotních službách, ve znění pozdějších předpisů.

[7] Rozudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 6. dubna 2017 ve věci č. 79885/12, 54271/13 a 52596/13, A. P., Garçon a Nicot proti Francii.

Zdroje

Vikarská, Z., Ouředníčková, S. Evasive, Instensitive, Ignorant and Political: The recent Czech transgender case. Verfassungsblog. 6. duben 2022. https://verfassungsblog.de/evasive-insensitive--ignorant-and-political/

Doubek, P. Sterilization of Transgender People: A Worrying Judgment of the Czech Constitutional Court. ECHR Blog. 21. duben 2022. https://www.echrblog.com/2022/04/sterilization--of-transgender-people.html

Fotografie

[1] Nález byl vyhlášen na Mezinárodní den viditelnosti transgender osob. NPP NATIONAL PROGRESS PARTY FLAG 4, 20. prosinec 2012, autor: National Progress Party,, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 3.0. editace: ořez

[2] „Vítězné“ stanovisko sepsala tzv. relevantní menšina. Pohled do sněmovního sálu s předsálí. Autor: Aleš Ležatka, zdroj: Ústavní soud.

[4] ESLP ve věci A. P., Garçon and Nicot proti Francii chirurgické zákroky vedoucí ke sterilizaci v případě změny pohlaví vyloučil. European Court of Human Rights, 2010, 6. říjen 2010, autor: Alfredovic, zdroj: Wikipedia, CC BY 3.0.

ESLP ve věci *A. P., Garçon and Nicot proti Francii* chirurgické zákroky vedoucí ke sterilizaci v případě změny pohlaví vyloučil [3]

Ukrajinští uprchlíci a status dočasné ochrany

Dominika Šudová

Válka na Ukrajině zapříčinila velkou uprchlickou vlnu. Většinu uprchlíků z Ukrajiny pojmou země Evropské unie. Mezi nimi i je i Česká republika. I kvůli vysokému počtu prchajících byly přijaty zákony, které umožní snadnější přístup k ochraně uprchlíků na území cizího státu.

Vízum za účelem strpění pobytu na území

Uprchlíkům z Ukrajiny, kteří se do České republiky dostali před 21. březnem 2022, byla udělována víza k pobytu nad 90 dnů za účelem strpění pobytu na území dle § 33 odst. 1 zákona o pobytu cizinců na území České republiky.[1]

Vízum k pobytu nad 90 dnů uděluje Ministerstvo vnitra a v případě uprchlíků z Ukrajiny bylo udělováno na počkání, bez správního poplatku. Do 7. března bylo udělováno na čtyři měsíce. Od 7. března začalo být vízum udělováno na jeden rok. Součástí uděleného víza byla i registrace ke zdravotnímu pojištění. Vízum bylo udělováno ve středisku ve Vyšných Lhotách nebo v Krajských asistenčních centrech na pomoc Ukrajině.[2] A platilo jen pro území České republiky, tudíž na něj nešlo cestovat.

Dne 4. března byl vyhlášen nouzový stav v České republice. Díky tomu, dostala kompetenci vydávat víza vedle Ministerstva vnitra ČR i policie. Řešení mělo přispět ke zprůchodnění a urychlení celého systému.

Zákon o dočasné ochraně podle směrnice EU

V roce 2001 byla přijata Směrnice Rady č. 2001/55/ES, o minimálních normách pro poskytování dočasné ochrany v případě hromadného přílivu vysídlených osob a opatřeních k zajištění rovnováhy mezi členskými státy při vynakládání úsilí v souvislosti s přijetím těchto osob a následky z toho plynoucími (dále jen „Směrnice").

Mezi prchajícími je i řada dětí [1]

Do vnitrostátního právního řádu České republiky byla Směrnice včleněna zákonem o dočasné ochraně cizinců.[3] Zákon o dočasné ochraně a Směrnice jsou zvláštní tím, že nejsou uplatňovány automaticky, ale k jejich aktivaci je potřeba vyhlášení dočasné ochrany rozhodnutím Rady EU.

Rada EU vydala rozhodnutí 3. března 2022.[4] Tímto stanovila, že nastal hromadný příliv vysídlených osob z Ukrajiny a zavádí se dočasná ochrana. V České republice byl institut dočasné ochrany aktivován speciálním zákonem přijatým v souvislosti s ruskou invazí na Ukrajinu.[5]

Pojem dočasné ochrany je vymezen Směrnicí v čl. 2 písm. a). „Dočasná ochrana" je pobytový status výjimečné povahy a poskytuje okamžitou ochranu vysídleným osobám, které se nemohou vrátit do země původu. Jedná se především o případy, ve kterých je možné, že se azylový systém země nebude schopen účinně vypořádat s přílivem vysídlených osob.

Vnitrostátní právní předpisy vymezují dočasnou ochranu jako oprávnění k pobytu na území České republiky.[6]

Význam dočasné ochrany podle Směrnice spočívá v tom, že dokáže ochránit větší počet lidí proti navrácení do země, kde jim hrozí nebezpečí a stanovuje jim minimální standard zacházení.

Na koho se dočasná ochrana vztahuje?

Dočasná ochrana se vztahuje na ukrajinské státní příslušníky a jejich rodinné příslušníky, kteří pobývali na Ukrajině před 24. únorem 2022, a také na osoby bez státní příslušnosti a státní příslušníky třetích zemí jiných než Ukrajiny, kterým byla před 24. únorem 2022 poskytnuta na Ukrajině mezinárodní nebo obdobná ochrana, a jejich rodinné příslušníky.

Uprchlíci, kterým bylo do 21. března uděleno vízum, získali účinností zákona o dočasné ochraně automaticky ze zákona statut dočasné ochrany.

Jakou formu má dočasná ochrana?

Dočasná ochrana je od 21. března udělována ve formě vízového štítku, na kterém je označení písmeny „D/DO“ a číselným kódem s platností do 31. března 2023. Vízový štítek se lepí do cestovního dokladu. Uprchlíci s vízem označeným jako „D/DO“ mohou kamkoliv vycestovat, ale maximálně na dobu 90 dnů.

Prchající z Ukrajiny [2]

Ti uprchlíci, kteří získali zvláštní vízum za účelem strpění pobytu na území ČR, mohou cestovat po celém schengenském prostoru, ale nikoliv mimo EU. Pokud tito lidé potřebují nutně vycestovat i mimo schengenský prostor, musí si zažádat o přelepku.

Jak lze získat dočasnou ochranu?

Dočasnou ochranu získají lidé prchající z Ukrajiny tak, že si podají osobně žádost. Víza se podávají na počkání v Krajských asistenčních centrech pomoci Ukrajině. Uprchlíci si mohou svobodně zvolit, v jaké zemi EU žádost podají, a úředníci by se tak měli vždy ujistit, že opravdu chtějí podat žádost právě v té zemi, v níž se nachází. Pokud totiž status dočasné ochrany získal uprchlík v jiné zemi EU, v České republice již takovou žádost podat nelze.

Na jakou dobu se uděluje?

Žadatelé mohou získat status dočasné ochrany na jeden rok, do 1. dubna 2023. Dle Směrnice může být prodlužována, a to až na 3 roky. Ukončit ochranu lze dle Směrnice také rozhodnutím Rady EU, v případě, kdy situace na Ukrajině bude umožňovat návrat uprchlíkům.

V čem uprchlíkům dočasná ochrana pomůže?

Lidé s udělenou dočasnou ochranou mají přístup k veřejnému zdravotnímu pojištění a také ke vzdělávání. Dále mají přístup na trh práce a nárok na další asistenci, například při ubytování.

Zdravotní služba, která byla poskytnutá uprchlíkům do 30 dní před udělením dočasné ochrany, bude hrazena z českého veřejného pojištění. Pojistné pro skupiny s dočasnou ochranou bude hradit stát.

Uprchlíci, kteří získali dočasnou ochranu, jsou vedeni jako cizinci s trvalým pobytem. Tudíž mají jednodušší přístup na trh práce, protože nepotřebují získat povolení k práci, ani modrou či zaměstnaneckou kartu.

Cizinci s dočasnou ochranou mají nárok na humanitární dávku ve výši 5.000 Kč měsíčně. Tuto dávku je možné poskytnout opakovaně a vyplácí ji Úřad práce ČR.

Je Česká republika připravena na prchající z Ukrajiny?

Díky zavedení institutu dočasné ochrany a stanovení minimálních požadavků při poskytování tohoto institutu, lze říct, že je nejenom Česká republika lépe připravena na příliv prchajících z Ukrajiny.

Přestože se prozatím daří uprchlickou vlnu zvládat, dochází k některým problematickým situacím, jako je například příchod dětí mladších 15 let, které nedoprovází rodiče. Ministerstvo vnitra se zatím vyjádřilo tak, že není nutné oficiální ustanovení doprovázející osoby opatrovníkem. O každém dítěti musí být informován orgán sociálně-právní ochrany dětí (tzv. OSPOD). OSPOD dále zajistí potřeby dítěte a přijme potřebné opatření.

Z Ukrajiny prchají především ženy a děti nebo staří lidé [3]

Další překážkou je například nutnost mít výpis z ukrajinského rejstříku trestů, pokud si uprchlíci žádají o živnostenský list. Do budoucna by se ale všechny zjištěné problémy měly vyřešit.

Poznámky

[1] Zákon č. 326/1999 Sb., zákon o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

[2] Krajských asistenčních centrech na pomoc Ukrajině je v České republice 17. Více informací lze najít na této stránce: https://www.google.com/maps/d/u/0/viewer?mid=1FaqUgfUD-Gw0B6_tGVRZE4UhnM-dL_tXp&ll=49.995773089627015%2C15.536684409471636&z=8.

[3] Zákon č. 221/2003 Sb., zákon o dočasné ochraně cizinců.

[4] Prováděcí rozhodnutí Rady (EU) 2022/382 ze dne 4. března 2022, kterým se stanoví, že nastal případ hromadného přílivu vysídlených osob z Ukrajiny ve smyslu článku 5 směrnice 2001/55/ES, a kterým se zavádí jejich dočasná ochrana.

[5] Zákon č. 65/2022 Sb., o některých opatřeních v souvislosti s ozbrojeným konfliktem na území Ukrajiny vyvolaných invazí vojsk Ruské federace.

[6] Ust. § 2 Zákona č. 65/2022 Sb., o některých opatřeních v souvislosti s ozbrojeným konfliktem na území Ukrajiny vyvolaných invazí vojsk Ruské federace.

Zdroje

Jak lex Ukrajina změnil pobytový režim uprchlíků? Odpověď dal webinář ČAK (2022, březen 31). *Advokátní deník*. Získáno z https://advokatnidenik.cz/2022/03/31/jak-lex-ukrajina-zmenil-pobytovy-rezim-uprchliku-odpoved-dal-webinar-cak/

Matějková, E. (2022, březen). Institut dočasné ochrany v kontextu aktuální situace válečného konfliktu na Ukrajině. *Právní prostor*. Získáno z https://www.pravniprostor.cz/clanky/mezinarodni-a-evropske-pravo/institut-docasne-ochrany-v-kontextu-aktualni-situace-valecneho-konfliktu-na-ukrajine

Procházková, E. & Bartůňková, A. & Aradská, D. (2022, březen 18). Lex Ukrajina. *Právní prostor*. Získáno z https://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/lex-ukrajina

Seminář ČAK pro poskytovatele právní pomoci uprchlíkům byl plný dobrých rad (2022, březen 3). *Advokátní deník*. Získáno z https://advokatnidenik.cz/2022/03/05/cak-zorganizovala-seminar-pro-poskytovatele-pravni-pomoci-uprchlikum-z-ukrajiny/

Šumavská, M. & Vaculíková, J. (2022, březen 11). Krize na Ukrajině: Vstup ukrajinských uprchlíků do ČR a dopady na český pracovní trh. *Právní prostor*. Získáno z https://www.pravniprostor.cz/clanky/pracovni-pravo/krize-na-ukrajine-vstup-ukrajinskych-uprchliku-do-cr-dopady-na-cesky-pracovni-trh

Fotografie

[1] Mezi prchajícími je i dost dětí. Ukrainian children are fleeing Russian aggresion. Przemyśl, Poland 27/02/2022, autor: Mirek Pruchnicki, 27. únor 2022, zdroj: Flickr, CC BY 2.0.

[2] Prchající z Ukrajiny. Refugees boarding train to Warsaw, autor: Pakkin Leung, 8. březen 2022, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY 4.0, úpravy: ořez.

[3] Z Ukrajiny prchají především ženy a děti, nebo staří lidé. PEACE NOT WAR !, autor: Alisdare Hickson, 6. březen 2022, zdroj: Flickr, CC BY-SA 2.0, úpravy: ořez.

Aktuality české sekce

Marie Gavendová

Nejvyšší správní soud rozpustil 8 politických stran, 40 dalším pozastavil činnost

Sedmičlenný senát ve věcech volebních, ve věcech místního a krajského referenda a ve věcech politických stran a politických hnutí (tzv. volební senát) v březnu rozhodoval o návrzích vlády na pozastavení činnosti nebo rozpuštění politických stran. Mezi mediálně známějšími rozpuštěnými stranami je i LIST JAROMÍRA SOUKUPA.

Nejvyšší správní soud (dále jen „NSS“) rozhodoval celkem o 50 návrzích, přičemž 8 stran rozpustil, 40 stranám pozastavil činnost a v jednom případě řízení zastavil, protože vláda vzala svůj návrh zpět. Řízení se mělo vést i o pozastavení činnosti Sdružení Pro republiku – Republikánská strana Československa Miroslava Sládka, to však NSS přerušil, protože prezident 6. dubna 2022 vyhlásil volby. Ode dne vyhlášení voleb totiž strany nelze rozpustit ani jim pozastavit činnost.

K pozastavení činnosti přistoupil NSS proto, že politické strany neplnily zákonné povinnosti, například nepředkládaly výroční finanční zprávy Úřadu pro dohled nad hospodařením politických stran a hnutí nebo neoznámily Ministerstvu vnitra ustavení svých orgánů. Důvodem pro rozpuštění stran bylo to, že činnost stran již dříve byla pozastavena kvůli neplnění zákonných povinností a strany tato pochybení nenapravily.

Strany, kterým NSS pozastavil činnost, mohou nyní činit pouze úkony vedoucí k odstranění závadného stavu. Pokud strany nedostatky neodstraní do jednoho roku, NSS rozhodne na návrh vlády nebo prezidenta o jejich rozpuštění. Pokud strany svá pochybení napraví, NSS jejich činnost obnoví.

Ústavní soud: rozhodnutí o neudělení azylu a udělení doplňkové ochrany lze posuzovat samostatně

Stěžovatel, který je cizím státním příslušníkem, požádal v České republice o mezinárodní ochranu. Ministerstvo vnitra mu neudělilo azyl a zároveň

Nejvyšší správní soud rozpustil politické strany [1]

mu přiznalo doplňkovou ochranu. Postavení azylanta je přitom pro stěžovatele výhodnější, protože azyl se na rozdíl od doplňkové ochrany uděluje na neomezenou dobu.

Stěžovatel se proti rozhodnutí Ministerstva vnitra bránil správní žalobou, napadal ale jenom část rozhodnutí o neudělení azylu, nikoliv o přiznání doplňkové ochrany. Městský soud v Praze rozhodnutí zrušil jako celek a stěžovatel se tedy znovu ocitnul v (méně příznivé) pozici žadatele o mezinárodní ochranu.

Stěžovatel proto podal kasační stížnost, kterou NSS odmítnul pro nepřípustnost. Následně se stěžovatel domáhal ochrany před Ústavním soudem, který rozhodl, že správní soudy porušily právo na soudní ochranu. Bylo totiž možné nalézt jiný výklad zákona,[1] než který zastávaly správní soudy.

Tato alternativní interpretace by méně zasahovala do základních práv stěžovatele a respektovala zásadu zákazu změny rozhodnutí k horšímu.zásadu zákazu změny rozhodnutí k horšímu.

Prezident Zeman udělil milost Miloši Balákovi

Prezident republiky Miloš Zeman udělil milost Miloši Balákovi, který byl odsouzen za zločin sjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě. Odůvodnil to tím, že odsouzený byl dosud bezúhonný, je mimořádně pracovitý a kvalifikovaný vedoucí zaměstnanec a že pro přísný trest byla rozhodná nejen povaha činu, ale i Balákův pracovní poměr u Lesní správy Lány.

Udělení milosti se stalo terčem kritiky ze strany odborné veřejnosti. *„Je to zdůvodnění, které jde v zásadě proti elementárním principům právního státu nebo vládě práva, které předpokládají, že nikdo není nad zákonem, že všichni jsme si před zákonem rovni,“* uvádí ústavní právník Jan Kysela. Podle soudcovské unie je udělení milosti zpochybněním objektivity českých soudů.

ÚS odmítnul doktrínu neoddělitelnosti rozhodnutí o neudělení azylu a udělení doplňkové ochrany [2]

Milost odsoudili i politici včetně předsedy hnutí ANO Andreje Babiše. Premiér Petr Fiala uvedl, že *„tento krok nepřispívá k důvěře občanů v právní systém naší země.“* Senátorka Miroslava Němcová chce požádat Senát o přípravu ústavní žaloby. Tento záměr vyjádřil i senátor Václav Láska.

Pálka proti České republice: otázka vyvlastňování před ESLP

Česká právní úprava, která stanovovala konkrétní částky za vyvlastněné nemovitosti a neumožňovala vzít v úvahu okolnosti případu, porušovala právo pokojně užívat majetek. Vyplývá to z rozhodnutí ve věci Pálka a ostatní proti České republice, které na konci března zveřejnil Evropský soud pro lidská práva (dále jen „ESLP“).

V roce 2000 zahájilo Ředitelství silnic a dálnic České republiky jednání se stěžovateli o budoucím využití části jejich nemovitostí pro stavbu rychlostní silnice R55. Stěžovatelé byli vyzváni k uzavření kupní smlouvy, přičemž kupní cena byla stanovena podle tehdy platné vyhlášky ve výši 50 Kč za m2. S touto cenou stěžovatelé nesouhlasili.

Pozemky byly následně za tuto cenu vyvlastněny. Stěžovatelé po vyčerpání dostupných opravných prostředků podali stížnost k ESLP a namítali, že bylo porušeno jejich právo užívat majetek, protože náhrada byla pouze ve výši 13 % tehdejší tržní ceny.

ESLP shledal problém s nalezením spravedlivé rovnováhy mezi požadavky veřejného zájmu a požadavky na ochranu základních práv jednotlivce. Ta byla narušena tím, že vnitrostátní úprava stanovovala konkrétní částky náležející za vyvlastněný majetek a neumožňovala správním orgánům a soudům vzít v úvahu okolnosti případu. Systém náhrad využívající tabulky a sazby sice nemusí být sám o sobě závadný, ale problémem bylo to, že tehdejší právní předpisy nestanovily postup zajišťující celkové posouzení důsledků vyvlastnění.

Nový soudce Ústavního soudu?

Ústavní soud je po odchodu Kateřiny Šimáčkové k Evropskému soudu pro lidská práva obsazen pouze ze 14 míst. V souvislosti s hledáním vhodného kandidáta na uvolněné místo se rozpoutala akademická debata o tom, jaké vlastnosti by měl mít dobrý soudce.

Prezident Miloš Zeman na uvolněnou pozici navrhnul Petra Poledníka, bývalého místopředsedu České advokátní komory. Nominace Poledníka se ale u odborné veřejnosti ani u politiků většinou nesetkala s nadšením, například předseda Ústavního soudu Pavel Rychetský vyjádřil lítost nad tím, že prezident navrhnul na místo muže. Ve složení soudu je totiž nyní pouze jediná žena, a to Milada Tomková.

Milost prezidenta se setkala se silnou kritikou [3]

Ke jmenování Poledníka se stavěly negativně Výbor pro vzdělání, vědu, kulturu, lidská práva a petice a Ústavně právní výbor. Senát nominaci na začátku května drtivou většinou odmítl, pro se vyslovilo pouze 5 senátorů, 68 bylo proti.[2]

Kandidát neměl podporu u frakcí STAN, ODS ani TOP 09, klubům vadily informace o Poledníkovi, které *„nejsou moc příznivé“*. Předseda senátorského Klubu Starostové a nezávislí uvedl, že Poledník nerespektoval při exekučních řízeních rozhodnutí Nejvyššího soudu o nezákonných exekucích a údajně vydával neplatné rozhodčí nálezy. Poledník se proti těmto tvrzením ohradil.

Poznámky

[1] Odstavec 26 nálezu Ústavního soudu, sp. zn. IV. ÚS 1642/21, ze dne 29. března 2022. Získáno z https://www.usoud.cz/fileadmin/user_upload/Tiskova_mluvci/Publikovane_nalezy/2022/IV._US_1642_21_an.pdf.

[2] Pro schválení usnesení byla potřeba prostá většina, tedy nadpoloviční většina přítomných senátorů, přičemž se vyžadovala přítomnost alespoň jedné třetiny členů komory.

Zdroje

Doktrína neoddělitelnosti rozhodnutí o neudělení azylu a udělení doplňkové ochrany má neústavní důsledky. (2022, duben). Získáno z https://www.usoud.cz/aktualne/doktrina-neoddelitelnosti-rozhodnuti-o-neudeleni-azylu-a-udeleni-doplnkove-ochrany-ma-neustavni-dusledky.

Evropský soud pro lidská práva. Evropská úmluva o ochraně lidských práv. Získáno z https://www.echr.coe.int/documents/convention_ces.pdf.

Evropský soud pro lidská práva. 2022. Rozsudek ve věci Pálka and others v. the Czech Republic. Získáno z https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-216358.

Gavenda, J. (2022, březen). Zeman pod palbou kritiky: „Na Hradě se zbláznili.“ „Někteří jsou si rovnější“. Seznam Zprávy. Získáno z https://www.seznamzpravy.cz/clanek/domaci-politika-zeman-pod-palbou-kritiky-na-hrade-se-zblaznili-nekteri-jsou-si-rovnejsi-196027.

Jednání ve věci pozastavení činnosti politické strany SPR-RSČ Miroslava Sládka se ruší [tisková zpráva]. (2022, duben). Získáno z https://www.nssoud.cz/aktualne/tiskove-zpravy/detail/jednani-ve-veci-pozastaveni-cinnosti-politicke-strany-spr-rsc-miroslava-sladka-se-rusi.

Nález Ústavního soudu, sp. zn. IV. ÚS 1642/21, ze dne 29. března 2022. Získáno z https://www.usoud.cz/fileadmin/user_upload/Tiskova_mluvci/Publikovane_nalezy/2022/IV._US_1642_21_an.pdf.

Němcová požádala o přípravu ústavní žaloby na prezidenta kvůli milosti pro Baláka. (2022, duben). Česká justice. Získáno z https://www.ceska-justice.cz/2022/04/nemcova-pozadala-o-pripravu-ustavni-zaloby-na-prezidenta-kvuli-milosti-pro-balaka/.

NSS rozpustil Demokratickou stranu Československa, dalším 7 pozastavil činnost [tisková zpráva]. (2022, březen). Získáno z https://www.nssoud.cz/aktualne/tiskove-zpravy/detail/nss-rozpustil-demokratickou-stranu-ceskoslovenska-dalsim-7-pozastavil-cinnost.

NSS rozpustil pět politických stran, dalším 27 pozastavil činnost [tisková zpráva]. (2022, březen). Získáno z https://www.nssoud.cz/aktualne/tiskove-zpravy/detail/nss-rozpustil-pet-politickych-stran-dalsim-27-pozastavil-cinnost.

NSS rozpustil politickou stranu PRO, dalším pěti pozastavil činnost [tisková zpráva]. (2022, březen). Získáno z https://www.nssoud.cz/aktualne/tiskove-zpravy/detail/nss-rozpustil-politickou-stranu-pro-dalsim-peti-pozastavil-cinnost.

Poledník: Nominace na ústavního soudce si vážím, reakce senátorů mě překvapila. (2022, duben). Česká justice. Získáno z https://www.ceska-justice.cz/2022/04/polednik-nominace-na-ustavniho-soudce-si-vazim-reakce-senatoru-me-prekvapila/.

Prezident republiky udělil milost [tisková zpráva]. (2022, březen). Získáno z https://www.hrad.cz/cs/pro-media/tiskove-zpravy/aktualni-tiskove-zpravy/prezident-republiky-udelil-milost-16350.

Ústavně právní výbor. (2022). 149. usnesení z 30. schůze, konané dne 4. května 2022 k žádosti prezidenta republiky o vyslovení souhlasu Senátu Parlamentu České republiky s jmenováním soudce Ústavního soudu (JUDr. Petr Poledník) (senátní tisk č. 228). Dostupné z https://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/htmlhled?action=doc&value=103676.

Výbor pro vzdělávání, vědu, kulturu, lidská práva a petice Senátu Parlamentu České republiky. (2022). 100. usnesení z 18. schůze, konané dne 27. dubna 2022 k žádosti prezidenta republiky o vyslovení souhlasu Senátu Parlamentu České republiky s jmenováním soudce Ústavního soudu (JUDr. Petr Poledník) (senátní tisk č. 228). Dostupné z https://www.senat.cz/xqw/webdav/pssenat/original/103565/86850.

Senát Zemanovu nominaci Poledníka na ústavního soudce asi neschválí. (2022, duben). Česká justice. Získáno z https://www.ceska-justice.cz/2022/04/senat-zemanovu-nominaci-polednika-na-ustavniho-soudce-asi-neschvali/.

Stehlíková, J. (2022). Jaké ctnosti by měl mít dobrý soudce? Právník, 161 (4/2022), 376-387.

Stenozáznam z 1. dne 25. schůze. (2022, květen). Senát Parlamentu České republiky. Získáno z https://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/hlasovani?action=steno&O=13&IS=6949&D=11.05.2022#b23297.

Štechrová, V. (2022, březen). Ústavní právník: Zdůvodnění milosti pro Baláka jde proti elementárním principům právního státu. iRozhlas. Získáno z https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/milos-balak-milost-rozhovor-jan-kysela_2203292023_zuj.

Ústava České republiky, ústavní zákon č. 1/1993 Sb. ve znění ústavního zákona č. 347/1997 Sb., 300/2000 Sb., 448/2001 Sb., 395/2001 Sb., 515/2002 Sb., 319/2009 Sb., 71/2012 Sb. a 98/2013 Sb.

Zákon č. 325/1999 Sb., o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a politických hnutích.

Zeman chce, aby se advokát Poledník stal ústavním soudcem. Rychetského mrzí, že nenavrhl ženu. (2022, duben). Česká justice. Získáno z https://www.ceska-justice.cz/2022/04/zeman-chce-aby-se-advokat-polednik-stal-ustavnim-soudcem-rychetskeho-mrzi-ze-nenavrhl-zenu/.

Fotografie

[1] Nejvyšší správní soud rozpustil politické strany. Executor stealing the washing machine, autor: Filip Maljković, 30. duben 2018, zdroj: Flickr, CC BY-SA 2.0.

[2] ÚS odmítnul doktrínu neoddělitelnosti rozhodnutí o neudělení azylu a udělení doplňkové ochrany. Ústavní soud České republiky, autor: Janusz Jakubowski, 29. srpen 2018, zdroj: Flickr, CC BY 2.0.

[3] Milost prezidenta se setkala se silnou kritikou. Milos Zeman 2019-02336, autor: Pelz, editoval: Osidor, 13. červen 2019, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 3.0.

[4] ESLP řešil vyvlastnění kvůli stavbě dálnice. Motorway, autor: Sean MacEntee, 2. červenec 2011, zdroj: Flickr, CC BY 2.0.

ESLP řešil vyvlastnění kvůli stavbě dálnice [4]

Monitoring lidskoprávních publikací

Přehled aktuálních odborných článků o lidských právech

Veronika Nováková

Vnitrostátní právo

Cidlina, V.; Prokůpek, J. Cizinec rovná se vazba? Bulletin advokacie 1-2/2022

Drápal, J. Za reformu systému trestů: Citelnost trestů, jejich ekvivalence a nekoncepčnost současného systému. Státní zastupitelství 2/2022

Fialová, E.; Matejka, J. Právo umělé inteligence jako problém efektivního propojení technologie a lidské práce. Právní rozhledy 6/2022

Halml, F. Nezákonný zásah v aktuální judikatuře správních soudů. Soudní rozhledy 4/2022

Horníčková, E. Veřejný pořádek a zájem dítěte v intencích ust. § 792 o. z. Bulletin advokacie 1-2/2022

Kapras, J. Povinnost prevence střetu zájmů a zákaz upřednostňovat osobní zájem jako právní norma, nebo etický imperativ? Jurisprudence 1/2022

Kotková, P. Participační práva dítěte ve vazbě na změnu pohlaví. Právní rozhledy 7/2022

Pastorek, Š. Aktuální trestněprávní a pracovněprávní otázky nelegálního zaměstnávání cizinců. Bulletin advokacie 1-2/2022

Sivák, J. Má být tělo (nejen) ženy předmětem veřejného práva? Právní rozhledy 6/2022

Skalická, V. Není odposlech jako odposlech. Trestněprávní revue 1/2022

Vaicová, N. Promlčení trestní odpovědnosti prizmatem čl. 40 odst. 6 Listiny základních práv a svobod. Trestněprávní revue 1/2022

Vychyta, J. Potírání počítačového pirátství prostředky trestního práva na prahu evropské autorskoprávní revoluce. Státní zastupitelství 2/2022

Záruba, J. Vývoj žalobního oprávnění nejvyššího státního zástupce podle § 66 odst. 2 soudního řádu správního k ochraně veřejného zájmu pod fenoménem dobré víry dotčeného účastníka správního řízení. Státní zastupitelství 2/2022

Zhřívalová, P.; Raszková, T.; Novák, P. Možnosti boje proti hrozbě sociálního vyloučení osob propuštěných z výkonu trestu odnětí svobody. Trestněprávní revue 1/2022

Mezinárodní právo a právo Evropské unie

Daudrikh, Y. V. AML smernica – aplikačné problémy súvisiace s reguláciou virtuálnych mien. Časopis pro právní vědu a praxi 1/2022

Kmec, J. Reakce ESLP na válku na Ukrajině. Soudní rozhledy 4/2022

Růžičková, V. The Role of Mutual Trust and Mutual Recognition in the Functioning of the European Public Prosecutor's Office. Časopis pro právní vědu a praxi 1/2022

Švarc, M. Klíčové výstupy pro rozvoj evropského trestního práva z loňské říjnové a prosincové Rady pro spravedlnost a vnitřní věci a letošní neformální únorové Rady. Trestněprávní revue 1/2022

Politologie, mezinárodní vztahy a zahraniční politika

Cajthamlová, V. Ruská válka na Ukrajině a sociální sítě. Ústav mezinárodních vztahů Praha

Crnčec, D.; Bojinović Fenko, A. Slovenia as a Stress Test of the EU's External Dimension of Energy Policy. Case Studies of Russian and American Influenc. Politologický časopis 1/2022

Deák, A.; Szabo, J.; Weiner, C. New Dynamics of Great-Power Energy Politics in South-Eastern Europe: The EU versus the US and Russia? Politologický časopis 1/2022

Kopečný, T.; Vodička, O. Nové technologie radikálně mění způsob válčení. Jsme připraveni na novou éru ozbrojených konfliktů? Mezinárodní politika 1/2022

Sommer, F. Válka v Sýrii: 11 let neutichajícího konfliktu. Ústav mezinárodních vztahů Praha

Taterová, E. The Gradual Changes of the Attitude of Czechoslovak Diplomacy toward the Arab-Israeli Conflict during the 1948–1967 Period. Mezinárodní vztahy 1/2022

Redakce Bulletinu

Editor: Jan Lhotský

1) Mezinárodní trestní spravedlnost

Vedoucí sekce:

JUDr. Ing. Jan Lhotský, Ph.D., E.MA

Jan je vedoucím Centra pro lidská práva a demokracii. Po vystudování práva a ekonomie pokračoval v doktorském studiu mezinárodního práva. Vystudoval rovněž lidskoprávní program E.MA v italských Benátkách a rakouském Grazu. Pracoval v advokacii i v právním oddělení Evropské služby pro vnější činnost v Bruselu. Poté působil jako Visiting Professional u soudního senátu Mezinárodního trestního soudu v Haagu a následně jako právník u Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku. Nyní působí v Kanceláři veřejného ochránce práv a Centru mezinárodního práva Ústavu mezinárodních vztahů v Praze. V rámci mezinárodního práva se specializuje především na lidská práva a mezinárodní trestní právo.

Stážisté:

Mgr. Dagmar Matúšů: Dagmar vystudovala Právnickou fakultu Masarykovy univerzity v Brně a momentálně dokončuje magisterský program LL.M v mezinárodním právu veřejném na Univerzitě v Oslu. Zabývá se především právem válečného konfliktu a mezinárodním trestním právem. V dubnu 2021 reprezentovala univerzitu na mezinárodní soutěži Jean-Pictet Moot Court v humanitárním a mezinárodním právu.

Adam Crhák: Adam v současné době studuje čtvrtým rokem na Právnické fakultě Univerzity Karlovy a nově zároveň na Institutu mezinárodních studií Fakulty sociálních věd. Zajímá se zejména mezinárodní humanitární a trestní právo a o problematiku lidských práv v kontextu mezinárodní politiky. Během studia se zúčastnil několika moot courtů a stáže na Magistrátu hlavního města Prahy.

Matyáš Dvořák: Matyáš v současné době studuje třetí ročník magisterského programu Právo a právní věda na Masarykově univerzitě. V současné době pracuje v advokátní kanceláři. Zajímá se především o mezinárodní trestní právo, právo válečného konfliktu a o právo azylové a migrační.

2) Evropský systém ochrany LP

Vedoucí sekce:

Mgr. Tomáš Opat

Tomáš vystudoval Právnickou fakultu Univerzity Karlovy, kde se věnoval především mezinárodnímu právu a lidským právům. Po škole nastoupil na stáž v NATO, kde působil v sekci politického plánování kanceláře generálního tajemníka. V současné době pracuje jako parlamentní asistent v Evropském parlamentu, kde se věnuje především otázkám týkajícím se výborů pro zahraniční vměšování a dezinformace a pro kulturu a vzdělávání.

Stážisté:

Anna Kačmaříková: Anna dokončuje magisterské studium práv na Masarykově univerzitě v Brně. Zde vystudovala také obor Mezinárodní vztahy. Během studia absolvovala stáž v advokátní kanceláři, na Velvyslanectví ČR v Madridu nebo na Nejvyšším správním soudě. Zajímá se o ústavní a evropské právo.

Eliška Andrš: Eliška Andrš vystudovala bakalářský obor právo na University of Cambridge a momentálně absolvuje Schumanovu stáž ve Výzkumné službě Evropského parlamentu. Zajímá se o mezinárodní právo veřejné, lidská práva, právo EU a ochranu osobních údajů.

Terézia Lazarová: Terézia dokončuje magisterské studium práv na Masarykově univerzitě v Brně. Během studia absolvovala stáž na Městském soudě v Praze a na pozici výzkumné asistentky ve výzkumech Dr. Bríd Ní Ghráinne a následně Dr. Lucie Berdisové. Zúčastnila se vícerých mezinárodních Moot Courtů.

Jana Vidláková: Jana studuje právo na Právnické fakultě Univerzity Karlovy. Absolvovala stáže v Kanceláři zástupkyně ombudsmana a v Kanceláři vládního zmocněnce pro SDEU. S projektem Street Law pořádá lidskoprávní workshopy pro školy. Vedle lidských práv ji zajímají oblasti zdravotnického a evropského práva.

3) Mezinárodní politika, byznys a LP

Vedoucí sekce:

Mgr. Bc. Michaela Stenzelová

Michaela vystudovala Právnickou fakultu Masarykovy univerzity a současně Mezinárodní vztahy a Evropská studia. Zajímá se o mezinárodní politiku, lidská práva, problematiku přeshraniční trestné činnosti a kybernetických hrozeb. Absolvovala stáže na Velvyslanectví ČR v Římě a Stálé misi ČR při OSN v New Yorku. Po dokončení studií působila jako OSN Dobrovolnice při Úřadu OSN pro drogy a kriminalitu v Sarajevu.

Stážisté:

BA Michaela Kučerová, LL.M: Michaela vystudovala bakalářský titul v oblasti politologie a mezinárodních vztahů a magisterský titul z práv v oblasti mezinárodní trestní spravedlnosti a ozbrojeného konfliktu. V současné době je v počátečních fázích doktorského studia práv s přidruženým magisterským studiem výzkumných metod. Zajímá se o lidská práva žen a legální pluralismus v Latinské Americe.

Bc. Ondřej Kaška: Ondřej vystudoval dvouobor Politologie a Mezinárodní vztahy na Masarykově univerzitě v Brně. V současnosti pokračuje v magisterském programu Politologie a nastoupil na Právnickou fakultu. Absolvoval řadu stáží v médiích či neziskovém sektoru. Také napomohl vymyslet karetní hru bojující proti fake-news a spolupracuje na projektu, který informuje mladé lidi o politice.

Arame Diopová: Arame studuje programy Mezinárodní vztahy a Evropská studia na Masarykově univerzitě. Zajímá se o mezinárodní politiku a lidská práva žen a etnických menšin. V rámci studia absolvovala stáž na Velvyslanectví České republiky v Koreji.

4) Česká republika a lidská práva

Vedoucí sekce:

Mgr. Lucie Nechvátalová, E.MA

Lucie vystudovala právo na Právnické fakultě MU a lidská práva a demokratizaci na EIUC v Benátkách a Université de Strasbourg. Stážovala v OSN, u ESLP a u veřejného ochránce práv. Působí na Nejvyšším správním soudě jako asistentka soudce. Věnuje se především evropskému systému ochrany lidských práv, konkrétně zákazu špatného zacházení, pozitivním povinnostem států a odškodňování.

Mgr. Pavel Doubek, Ph.D.

Pavel vystudoval doktorské studium na Právnické fakultě MU. Pracoval v Kanceláři ombudsmana a na Úřadu vlády ČR. V roce 2019 se v rámci postdoktorského programu podílel na zřizování národního preventivního mechanismu na Taiwanu.

Stážisté:

Mgr. Veronika Nováková: Veronika vystudovala obor právo na Fakultě právnické Západočeské univerzity v Plzni a pokračuje zde i v doktorském studiu. Dále vykonává praxi advokátní koncipientky v AK Jakub Šauer se zaměřením na generální praxi.

Bc. Kateřina Ochodková: Kateřina studuje právo a politologii na Masarykově univerzitě. Má ráda ústavní právo a doufá, že ústavní právo má rádo ji. Věnuje se volebnímu právu.

Dominika Šudová: Dominika studuje obor právo na MU. Zajímá se o problematiku práv dětí a uprchlické právo. V současnosti pracuje v AK, kde se věnuje zejména rodinnému a trestnímu právu.

Marie Gavendová: Marie studuje obor právo na Masarykově univerzitě. Absolvovala několik stáží v neziskovém sektoru a v současnosti pracuje v AK, kde se věnuje hlavně ochraně osobních údajů.

www.centrumlidskaprava.cz

Centrum pro lidská práva a demokracii

Bulletin **vydává** Centrum pro lidská práva a demokratizaci
e-mail info@centrumlidskaprava.cz | **web** www.centrumlidskaprava.cz
Redakční rada Jan Lhotský (editor), Tomáš Opat, Michaela Stenzelová, Lucie Nechvátalová, Pavel Doubek **Kontakt na editora** jan.lhotsky@centrumlidskaprava.cz
Sazba Terézia Lazarová | **ISSN** 1804-2392.